

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap

1991. MÁRCIUS

II. évfolyam 3. szám

Ára: 18,40 Ft

MÉSZÁROS

LAZAR

A szabadságharc leverése után hagyta el hazáját, s hamvai most térnek vissza a bajai földre. Különleges egyéniség, különleges sors, olyan regény, amit csak az élet tud írni.

Baján született 1796. február 20-án. Négy esztendő, amikor édesapja - aki csallóközi parasztleányból saját tehetsége és szorgalma által Bács-Bodrog vármegye táblabírája, s birtokos, nemes ember lett - meghalt. Édesanyja, Piukovics Katalin betegeskedése miatt a kiterjedt rokonság vette gondozásba a kis Mészáros Lázárt. Így aztán nevelkedett Katymáron, Budán, Baján, Szabadkán, de iskoláit már újra Baján kezdte. Korán megtanult németül, szerbül és latinul, sokat olvasott. Ifjú korában jogi tanulmányai mellett a katonai szakirodalmat is olvasta, gyakorolta a lovaglást és fegyverforgatást. 1813-ban kinevezték a bácsmegyei lovas önkénte-

folytatás a 2. oldalon

folytatás az 1. oldalról

sek főhadnagyává. Részt vett a Napoleon elleni hadjáratokban, és „bátor és belátó tiszt hírnevét nyerte el”. Az önkéntes századok leszerelése után 1816-ban átvették a hivatásos tiszti állományba. Így került Itáliába, ahol elsajátította még az olasz, francia és az angol nyelvet is.

Sokat olvasott a társadalomtudományoktól kezdve hadtudományt, történelmet, földrajzot, állatgyógyászatot, mezőgazdaságot stb. Cikket is írt a se-lyemhernyó-tenyésztésről. Levelezést folytatott többek közt Széchenyi Istvánnal is, és az ő tanácsára szerelték fel a pesti Hengermalmot acél hengerekkel. 1844-ben a Magyar Tudós Társaság (az Akadémia) levelező tagjává választotta. Székfoglalója „A katonaságról” címmel hangzott el. Haladó nézetei utópiának tűntek a maga korában. Katona létére a béke pártján áll. Szerinte a katonaidő arra is alkalmas, hogy a legénység általános műveltségét növelje, a civil életben is használható szakismertekkel ismertesse meg. A katonaság a „közjót előmozdító munkákra” is bevonható.

A Pesti Hírlapból értesült, hogy a Batthyány-kormány őt jelölte hadügyminiszternek. Bár politikai nézetei, katonai ismeretei, tudományos és közéleti szereplése alapján esett rá a választás, mégis vitákat váltott ki. Egyrészt a reformok híve volt, s ezért kompromisszumokra is hajlandó lett volna, másrészt a forradalmi eszméktől lelkes férfiakból, fegyelmezett katonákat akart nevelni. Épp emiatt támadta versében Petőfi is. Nehéz feladatot vállalt: meg kellett szerveznie a magyar honvédséget, emberről, fegyverről, felszerelésről, utánpótlásról kellett gondoskodnia.

1849. április 19-én lemondott "hadügyéri" tisztjéről, de továbbra is megmaradt Baja országgyűlési képviselőjének, mely feladatra még 1848. június 23-án választotta meg szülővárosa.

Ezután Kossuth kinevezte „a hazánkbeli összes katonai növeldek főfelügyelőségével”. E té-

ren már nem sok ideje maradt valamit is tenni, mert augusztus 14-én Törökországba emigrált. Itt kezdte meg emlékiratait írni.

1851 szeptemberében, távollétében kötél általi halálra ítélték, s nevét kiszégezték a bitófára. Évekkel később unokahuga kegyelemért folyamodott, de azt a választ kapta, hogy Mészáros maga kérje. Ő erre nem volt hajlandó, mondván: eszméit, eddigi tetteit csúfolná meg, ha most „feltámasztását” kérné, egyébként is hogy tehetné, hisz jogilag halottnak számít.

Törökországból Angliába, majd Párizsba, onnét Jersey szigetére ment, ahol nyelvtanítással és orvosi tevékenységgel tervezi megkeresni kenyerét. Mégis inkább Amerikába költözött, ahol New Yorktól 20 mérföldre egy birtokot vásárolt. Két katonatársával maga építi a házat, végez minden fizikai munkát. Gyümölcsöt akar termeszteni, számítva New York közeli piacára. A szerencse azonban nem szegődik mellé. Háza leégett, szárazság, majd nagy esőzés, rossz termés a csőd szélére juttatja. Kénytelen eladni birtokát, és házitanítóskodást vállalni.

1858 szeptemberében megkapta az amerikai állampolgárságot, ennek birtokában szándékozik hazalátogatni. Közben tanítványai kinőttek a keze alól, új megélhetés után kellett néznie. Puky Miklós Svájcban ajánlott neki állást, ide indult, de Angliában megszakította útját, hogy meglátogassa gr. Teleki Sándor anyósát, Lady Langdalét Eywoodban. 1858 október végén érkezett meg, valószínűleg útközben megfázott, ágynak dőlt, s gondos orvosi kezelés ellenére, november 16-án elhunyt. A közeli Titley falucskában temették el.

Az utókor mostohán bánt Mészáros Lázárral. Bár megjelent több kötetben levelezése, önéletrajza, melyből megismerhetjük életét, gondolkodását, és mély humorát, lassan megfeledkeztek róla. Nem volt forradalmár, és az emigrációban örök összeesküvő, mint annyi sok társa, kik állandóan hallattak magukról. Csendben élt, két kezé-

nek munkájával tartotta fenn magát, csak rokonaival és régi barátaival levelezett. Így aztán inkább a szabadságharc más szereplőit emlegették, állították példaképnek, s őt majdhogynem árulónak bélyegezték. Csak az utóbbi évtizedekben kezdődött

meg reális értékelése, s reméljük, hogy végre nem csak hogy hazai földben nyugodhat, de emléke is méltó helyre kerül a nemzet történelemtudatában.

S.E.

MÉSZÁROS LÁZÁR TEMETÉSE

1991. március 15-én Mészáros Lázár 1848-as honvédelmi miniszter, városunk szülötte örök nyugalomra helyezték teremő földjébe.

Az Angliából repülőgéppel hazaszállított becses hamvakat Budapesten fogadja emlékbizottságunk, melynek tagjai: Éber András polgármester, Nagy András országgyűlési képviselő, Ágfalvi György alpolgármester, Ronkovich József ezredes, dandárparancsnok, Dr. Kemény Attila képviselő, Dr. Kőhegyi Mihály múzeumigazgató, képviselő, Dr. Péterfi Tamás képviselő.

Mészáros Lázár földi maradványait díszkíséret hozza Bajára, ahol március 14-én 14 órától a városháza nagytermében állított ravatalon róhatja le kegyeletét városunk lakossága.

Búcsúztatása március 15-én 10 órától lesz a Déry-kertben, ahol az előzetes tervek szerint beszédet mond vitéz Szakály János a Magyar Szabadságharcosok Világszövetsége angliai csoportjának elnöke, Éber András polgármester, Für Lajos honvédelmi miniszter, Göncz Árpád köztársasági elnök.

A misét Dankó László kalocsai érsek celebrálja.

Nemes halottunkat végső nyugalomra a Rókus kápolna sírkamrájában helyezik el.

NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS ÜLÉS

Mészáros Lázárról.

Baja, 1991. március 13-án 10 órakor.
A volt megyeháza dísztermében.
(Tanácsköztársaság tér 2.)

A

Városvédő Egyesület

idei első közgyűlését március 4-én, hétfőn 16.30 órakor tartja a

Polgármesteri Hivatal dísztermében, melyre minden érdeklődőt vár.

Helyreigazítás

A Bajai Honpolgár legutóbbi számában „A Keresztény Szocialista Munkásmozgalom” című írásomban sajtóhibaként Czompó Miklós neve alatt cisztercita szó olvasható. Ez tévedés, mert nem volt Czompó Miklós cisztercita. A jelző az előtte felsorolt Papp Kelemen illeti. Kérem a hiba kijavítását.

Dr. Vágölygyi Ferenc

Az
Ady Endre Könyvtárban
(volt zsinagóga)
Március 25-én, hétfőn
18 órakor

ALLAGA EMLÉKHANG- VERSENY

Közreműködik:
Herencsár Viktória
cimbalmóművész

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

Emlékezés a cimbalomoktatás és irodalom megteremtője születésének 150. évfordulójának alkalmából

A XIX. század egyik jelentős alakja Allaga Géza - gordonka és cimbalmóművész, zeneszerző és pedagógus - 1841. március 25-én született Óbecsén. Édesapja Allaga Géza ügyvéd, óbecsei esküdtbíró, majd bajai szolgabíró, országgyűlési népképviselő, a szabadságharc alatt Kosuth kormánybiztosa, s végül Baja város főjegyzője. Édesanyja a szintén nemesi származású Fazekas Emma, Tóth Kálmán költő unokatestvére. Házasságukból hat gyermek született, kiket a zenekedvelő szülők nyelvekre és zenére tanítottak.

A kis Géza, aki tanulmányait Óbecsén kezdte, majd a bajai gimnáziumban folytatta, zongorát, hegedűt és éneket tanult kevés eredménnyel, s nem mutatott különösebb hajlamot a zene iránt. 1855-ben, véletlen következtében ismerkedett meg a gordonkával, amit annyira megkedvelt, hogy hamarosan megtanult rajta játszani, 1857-től 1861-ig a bécsi konzervatórium hallgatója volt, ahol Schlesinger Károlytól gordonka-, Simon Sechtertől zeneszerzés órákat vett. Zenei tanulmányai mellett jogot is tanult Bécsben öccsével együtt, mert apja véleménye az volt, hogy gyermekei ismerkedjenek meg a művészetekkel, de mindegyiknek legyen rendes szakmája is. Allaga Géza konzervatóriumi éve alatt már szép sikereket ért el: "Szerelmi ábrándok" című el-

Allaga Géza (1841-1913)

ső szerzeménye a konzervatórium versenypályázatán kitüntetésben részesült.

Bécsből hazatérve szorgalmasan gyakorolt hangszerén és zeneszerzési kísérletét tovább folytatta. Korai szerzeményeit Tóth Kálmán költészete ihlette. 1861-ben Molnár György budai Népszínházának gondolkása lett. Itt próbálkozott először színpadi művek szerzésével, melyek közül a "Szerelmes kántor" című operettje nagy sikert aratott. A már jóhírű muzsikust 1863 szeptemberében a Nemzeti Színház gondolkásának szerződtette, de a társulatból hamarosan kivált. Baján, Zomborban, Pécsen hangversenyezett, majd Szigeti Imre társulatának karmestere lett. Később Szabadkán az új Zenede tanárává nevezték ki és a dalegyesület karnagya lett. Itt ismerkedett meg Thewrewk Rozáliával, akivel 1867-ben házasságot kötött. Szabadkai évei alatt kezd kórusművek írásával foglalkozni. Ezek közül a művek közül a férfikarra írt

"Téli dal"-át jónéhány kórus műsorára tűzte. 1870 novemberében a báró Eötvös József által alapított Bajai Tanítóképző Intézet énektanárává nevezték ki. 1871-ben azonban újra Budapestre költözött, s visszaszerződött a Nemzeti Színház zenekarához. Ezekben az években kezdett el foglalkozni a cimbalommal, azzal a hangszerrel, melyre már több neves zeneszerzőnk is felfigyelt (Mosonyi, Erkel, Liszt, Ábrányi). Annyira megkedvelte az ősi eredetű hangszer, hogy megtanult rajta játszani. Schunda V. József hangszergyárosnak - aki a primitív népi instrumentumból a klasszikus zene számára is alkalmas hangszeret varázsolt - több ötlettel szolgált a cimbalom fejlesztéséhez. Schunda felkérésére pedig megírta az újfajta pedálos cimbalom számára az első iskolát, melyet később még három kötet követett. A Cimbalomiskolát Liszt Ferencnek ajánlotta, aki mindvégig figyelemmel kísérte a speciálisan magyar hangszer sorsát, s aki több ízben indítványozta a cimbalom tanszak bevezetését az Akadémián. Allaga cimbalom terén kifejtett munkásságát nagyra értékelte. A cimbalom irodalmának megalapítója a hangszer számára szóló és kamaraműveket alkotott, valamint átiratokat készített. Az érdeklődők száma az újfajta hangszer iránt pedig egyre nőtt, akik Allagától vettek órákat, hogy elsajátítsák a játéktechnikát.

Allaga 1884-ben az Operaház megnyitásával a társulat zenekarának tagja lett. 1890-ben pedig a Nemzeti Zenede új tanszakának, a cimbalomnak tanárává nevezték ki. 1902-ig tanított a híres zeneiskolában, ahol keze-

folytatás a 4. oldalon

ALAPÍTVÁNY

Az Allaga Géza Alapítvány támogatásával 1991. október 30. és november 4. között Cimbalmos Világtalálkozó lesz Pécsen.

A rendezvény célja, hogy megismerjük a különböző országok cimbalomtípusainak irodalmát, oktatását, helyét a

zenei életben, ezek az információk fontosak a zenetudomány számára is. A találkozó házigazdája Herencsár Viktória cimbalmóművész.

A Cimbalmos Világtalálkozót a Magyar Hitel Bank Rt. és a Konsumex is támogatja.

Azok a magánszemélyek és intézmények, akik szívesen támogatnák a rendezvény lét-

rejöttét, az Allaga Géza Alapítvány javára küldhetik adományaikat az alábbi bank-számlaszámra: Ybl Bank Rt. 1396-1-5012

További információ kapható a következő címen:
Allaga Géza Alapítvány
1387 Budapest, Pf. 24.

folytatás a 3. oldalról

alól számos kitűnő zenész került ki. A tanítás és az operaházi munkája mellett sem hanyagolta el a zeneszerzést. Dalai, zongora- és kórusművei népszerűek voltak, de leginkább a cimbalomra írott műveivel aratta legnagyobb sikereit. "Cimbalom a családi körben" című folyó-

nyugdíjba vonuló mester, élete hátralévő részét műveinek rendszerezésével, újabb művek alkotásával töltötte. 1909-ben végleg visszavonulva a zenei élettől Bajára költözött, abba a városba, melyet mindig szülővárosaként szeretett, s ahova élete folyamán mindig vissza-vissza tért. 1913-ban öngyilkos lett.

EMLEKÜL

A Nemzeti Zenedében 1888-ik évi március hó 18-án tartott Cimbalom-hangversenyre

iratában szóló- és kamaraművek jelentek meg. "Népdalábrándok" sorozatában pedig a korszak magyar népdalnak vélt dalait dolgozta fel. Ezenkívül még többféle kötet jelent meg mintegy kiegészítőként a cimbalomiskolához. Műveit nemcsak ő maga, hanem növendékei is programjukra tűzték, melyek közül koncerttűdjéi a legértékesebbek.

Az Operaházból 1898-ban, a Nemzeti Zenedéből 1902-ben

Halálával a zenei élet a cimbalom atyját: irodalmának és oktatásának megteremtőjét veszítette el. De művei és a cimbalom terén kifejtett úttörő munkája, halhatatlanságának kitörölhetetlen bizonyítékává váltak, melyek még akkor is léteznek, ha életrekeltőjük nevét már a homály fedi. Ebből a homályból idéztük fel és emlékeztünk a 150 éve született Allaga Gézára.

Herencsár Viktória

KIÁLLÍTÁS A LABOR GALÉRIÁBAN

1991. március 22. 16 óra.

„Körséta a városban”

NAGY ANDRÁS – BÁLINT ATTILA
GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

GÁZ?

A jelen (és jövő) alternatív üzemanyagáról
(avagy a PB örület margójára)

Magyarország évek óta egyre keményebben bírkózik a környezetvédelem problémáival. Ezek egyik központi kérdése a közlekedés légszennyezése. Mindenki által ismertek a közlekedésbe menő kijelentések: elöregedett autópark, rosszul beállított működésű motorok, korszerűtlen tervezésű kelet-európai gépjárművek. Milliókat költünk mindenféle álmegoldásokra.

Ezekkel nemhogy áttörést nem sikerült eddig elérni, de még csak azt sem mondhatni, hogy terjedőben lennének. Először is: az ilyen félmegoldások általában a kipufogógázzal a légtérbe kerülő nitrogénoxidok és CO 10-20 %-ánál, vagy az ólom 30-40 %-ánál nagyobb mértékű csökkenést nemigen tudtak eddig felmutatni. Másodszor: az egyébként szellemes, komoly műszaki felkészültségről, szakértelemről tanúskodó berendezések általában igen drágák. Az autós pedig anyagilag egyáltalán nem érdekelt felszerelésükben: plusz megterhelést jelent nekik, amit filléres előnyökért nem vállalnak.

Az ólommentes benzint sem hozott megoldást (az ólmon kívül minden szennyező továbbra is megmarad - ráadásul a keleti típusok üzemeltetésére alkalmatlan)! Közben a fővárosban a nagyobb csomópontok környékén lévő óvodákba járó gyermekek csontjaiban máris kimutatható mértékű az ólomlerakódás, ami a további változatlan tendencia mellett végzetes kihatású lesz életünkre! Néhány perces pesti utcai tartózkodás után megfájdul a fejünk, a belvárosi iskolákban, irodákban, lakásokban ma már nem lehet szellőztetni, mert kész öngyilkosság!

A vidék is gyorsan kezd fel-

zárkózni Budapesthez ezekben a tekintetekben. Meddig fogjuk tehetetlen vállrándítással, sajnálkozásokkal nézni a tévéhirdetőkben bemutatott (a nyugatinál jóval enyhébb hazai normákat túlnövő) levegőszennyezési értékeket. A környező nyugati-, és déli országokból leleményesebb polgáraink látványos sikerrel vettek át egy, már kifinomult technikát: a PB-gázüzemet. Ime egy megoldás, amely sikeresen ötvözi az egészségvédelmet, és az anyagi érdekeltséget! Nem kell milliókat költeni kísérletekre, csak engedélyezni kéne használatát! Igaz, hogy állami támogatás van a palackozott PB gázon (?), és az ilyen autós nem fizet útalapot és kötelező biztosítást... De az állam, ahelyett, hogy valamilyen ügyes húzással megoldotta volna ezt a problémát, a szőnyeg alá söpörte a betiltással. Miközben gátlástalanul kártyáznak a benzinárban az útalap, biztosítás, fogyasztási (vagy inkább fogyasztás-korlátozási?) adó hányadával, tombol az öböl-válság, és ezeket még tetézi a szovjet energiahordozó-import feltételeinek változása. Nem mindegy, hogy sok tízezer autóval több, vagy kevesebb éget el 100 km-enként 8-10 liter benzint, csökkentve az ország készleteit... Az OKGT tehetlensége, ill. érdektelensége miatt e humánusabb üzemanyagot használókra kemény megtorlás vár, míg az ólmot, sűrű olajkormot, rákkeltő aromás vegyületeket okádó autók büntetlenséget élveznek mindenki kárára!

Javaslatok a továbblépésre e kérdésben:

1. Az autósok számára árusítanak a lakosságitól eltérő áru PB gázt, amelyek palack-ára

folytatás az 5. oldalon

Vészjelek egy süllyedő hajóról...

avagy a Világegyetem örök, a csillagvizsgálók sorsa véges?

Baján az ötvenes évektől kezdve működik egy kis csillagvizsgáló intézet. Bár jelentőségét tekintve túlzás lenne a világ élvonalába tartozónak nevezni, azt azonban bátran állíthatjuk, hogy kis országunk nemzetközi hírnévnek örvendő csillagászatának jelentős intézményét vallhatja magáénak a város! A szellem, a tudomány értékeit méltányoló lakosság hazánkban nem sok helyén büszkélkedhet hasonló létesítménnyel. Sajnos Baján csak a legaktívabb közéletet élőknek vannak részletesebb információi az intézetről, holott a városukat szerető honpolgárok nemcsak motorcsónakversenyzőikre, kosárlabdázóikra, német gimnáziumukra (és még számos értéket fel lehetne sorolni), hanem csillagászati kutatásaikra is joggal lehetnének büszkéek.

Hegedűs Tibor tudományos munkatárstól a Bajai Observatórium vezetőjétől kértem tájékoztatást az intézet helyzetéről, az abban folyó tevékenységről:

– A közelmúltban sokakban felmerült az a kérdés, hogy Dr. Ill Márton távozását követően van-e tudományos értelemben vett létjogosultsága az intézetnek?

– Ez évi induló létszámunk négy fő. Ketten foglalkozunk konkrétan tudományos kutatással. Dr. Ill Márton fő vizsgálati területe a műholdpályák megfigyelésével történő felsőlégkör modellezés volt. E téma az utóbbi években kikerült a nemzetközi érdeklődés homlokteréből. Az observatórium profilváltását a szegedi JATE 40 cm-es távcsövének helyi felállítása tette lehetővé. Az erre szerelt amerikai fo-

tométerrel évek óta eredményesen mérünk ún. fedési kettőscsillagokat. Ezek vizsgálata a múltban és a jövőben is az asztrofizika egyik fő kutatási területét képezik. E változó csillagosztálynak a tanulmányozása adja a csillagok fizikai modelljei számára a legfontosabb paramétereket. Emellett még számtalan különleges fizikai folyamat figyelhető meg a vizsgált csillagrendszereknél. A helyi kutatások eredményeiről az utóbbi három évben tizenkét tudományos publikáció jelent meg elismert nyugati szakfolyóiratokban.

– Az észlelési munka szünetel. Az elméleti jellegű tevékenységet otthonaitokban végzitek. Miért?

– Fűtőolaj készletünk január közepén elfogyott. A pesti központ korábbi ígérete ellenére újabb rendelést nem adhatunk le. Következményei: a fűtőrendszer tönkrement, a padlóburkolat felfagyott, több berendezési tárgy használhatatlanná vált. A teljes kár mértéke a tavaszi olvadás után lesz felmérhető. E károk alapjaiban hatottak a velünk közös fűtés- és vízellátási rendszeren lévő meteorológiai intézetre is, ahol a folyamatos (24 órás) ügyelet teljesítése szinte lehetetlenné vált. A csillagászati kutatások egyik alapfeltételét jelentő bel- és külföldi folyóiratok lemondására, postai kommunikációs vonalaink felszámolására kényszerültünk januártól. Arra sincs lehetőségünk, hogy a pesti központi könyvtárból folyóirathoz, könyvhöz, cikkmácsolatokhoz jussunk, hiszen sem utiköltségünket, sem a fénymásolást nem tudjuk fedezni havi 2000 Ft-os ellátmányunkból.

Berendezéseink állaga fokozatosan romlik, karbantartásukra nincs lehetőség. Komoly műszerfejlesztés már évek óta nem történt. Ez évre központi kérdésé vált egy távcső beszerzése, mivel a korábban tervezett műszercsere meggyűlölni látszik. A JATE év végéig le kívánja szerezni - és a Szegeden épülő új csillagvizsgálóban elhelyezni - a „kölcsonadott” távcsövet.

– Mi jelenthet kiutat ebből a katasztrofális állapotból?

– A legsürgősebb feladat az épületet ért károsodások megszüntetése, és egy olcsó, energiatakarékos fűtési rendszer kiépítése. Segítséget ígért a szakmunkásképző intézet, s több helyi magánvállalkozó. Új távcsövet kellene beszerezni, melynek ára 15 000 dollár. A Soros Alapítvány támogatásával kaphatnánk meg, ha a forint fedezetet sikerülne biztosítani. Fontosnak

tartom a kutatási feladatok ellátására tehetséges fiatalok alkalmazását.

Bajai Observatórium Alapítvány létrehozásával kíséreljük meg a célok elérése érdekében az anyagi fedezetet megteremteni. Néhány bajai cég már jelezte támogatási szándékát. A bejegyzést követően tájékoztatjuk a nyilvánosságot az alapítványról, ekkor kezdődhetnek meg a befizetések, melyekhez adóalapcsökkentő igazolásokat adunk ki.

Az érdeklődőknek tájékoztatást nyújtunk a következő telefonszámon: 22 912 (lakástelefonom), 24 027 (observatórium).

Postacím: Baja, Szegedi út Pf. 776.

Bízom abban, hogy vészjelzéseinkre a tudományszerető bajai honpolgárok gyors segítséggel fognak reagálni.

Nemes Gábor

ÁSATÁS

Dr. Köhegyi Mihálynak

**Koponya-üregben barlangfestmények:
megelevenednek mészkövek, tufák.
Elfelejtett földekben ásat az ész:
korokat tár fel a réteges tudás.
A vallatott mélység megnyílt szájából
kifordulnak korsók, cserepek, kovák.
Gödrükbe-süllyedt sírok beszélnek el
némaságukkal, hogy kunok, szarmaták
éltek itt, hol a múlt jelenné válik,
s él a velőben egy másik halálig!**

B. Horváth István

130 éve alakult meg az első magyar énekkar Baján

Megtisztelő feladat egy olyan énekkar jubileumára emlékezni, amelynek elődjét 130 évvel ezelőtt, a Bach-korszak elnyomása után, az öntudatra ébredő bajai polgárok alakították meg. Kiváltak a Bajaer Bürgerliche Liedertafel nevű helyi német dalegyletből 1861 márciusában, és létrehozták a Magyar Dal- és Zeneegyletet. Első fellépésük 1862 húsvétján volt, amikor az egész misét magyarul énekelték.

Ez a bajai kórus a görög monda Főnix-madaraként többször is újjászülette, új tartalmakkal megtöltve, folyamatosan működött. Működik ma is, hiszen egyenes ágú folytatójának tekintti magát az amatőr művészet rangos képviselője, a Liszt Ferenc Énekkar.

A magyar zenekultúrának jó énekkarokra mindig nagy szüksége volt. Ezekben, mint a test ütőereiben, pirosan lüktetett a legnemesebb művészet, a muzsika vére, és ezeken keresztül is eljuthatott ez a becses nedv a szervezet minden zugába, a társadalom minden rétegébe.

Istent köszöntő, hazafiságot sugárzó, hírnevet hajhászó, társadalmi összezsizsolódást kívánó, baráti láncokat kovácsoló, vidám harsánykodó, szerenádot sőhajtozó, sűrűn koccintgató, más váltakozó alkalmiságokat szolgáló és másként, vagy sehogy sem osztályozható dalárdáink mindig voltak. Ezekkel szemben jubiláló énekkarunk jellemzője az, hogy folytatója a régi kórusok legjobb hagyományainak. S vajon lehet-e ennél nagyobb tisztessége!? Másrészt magasabb célok szolgálatába szegődve, - nem vetélkedve hivatásos együttesek művészetével - reprezentatív tolmácsolójává vált - városunkban, a megyében, a megyén kívül, al-

kalmanként országhatárainkon túl is a magyar zenei kultúrának.

Tagjai a más-más foglalkozást követő ősök utódaiként írták zászlajukra a muzsika szeretetének nagyszerű és közös célkitűzéseit, saját örömeikre, közös örömeinkre.

Azt mondják, amióta ember van, ének is van és az ember érzelmeit dalban tudja a legjobban kifejezni. A nemzetek is dalba foglalták lelkük kincseit, mindazt, amit szerettek, amiről álmództak, ami fájt. Ha az olasz énekel, énekében visszatükröződik az olasz ég és a tenger ragyogása. Ha a német dalol, dalában visszacseng a német erdőmezők muzsikája. A magyar megérezteteti a dallamon és a ritmuson keresztül azt az örömet, bánatot, amely muzsikává virult ki a népből. Áldásos jelentősége van az éneknek az egyénre és ezt jóval felülmúlja a közösségben betöltött szerepe, amikor már nem egyedül énekelünk, hanem együttérző, együttdaloló együttesekbe tömörülünk. Ilyen célkitűzéseket valósítottak meg minden időben a bajai énekkarok is.

Sokat elmondhatnánk örömeinkről, gondokról, emberi példákra, eseményekről a 130 év történetéből ezen a szép jubileumon. Átgondolva a tizenhárom évtizedet, - Hackl Ernő, az első cseh származású karmester működésétől kezdve máig, amikor Vigh László vezényli az énekkart immár több mint három évtizede - úgy érzem erre itt nincs elég helyünk. Gondolatban régi kórustagok és karmesterek emlékeit idézzük, és a mostaniak munkáját becsüljük. Valamennyien tetteikkel és áldozatkész lelkesedésükkel biztosították az énekkar létét. Nagyra értékeljük ezt és köszönjük.

A MAGYAR DAL- ÉS ZENEEGYLET 1861-BAN

Vannak az 1989 óta egyesületként működő Liszt Ferenc Énekkarnak anyagi és művészi problémái is, amelyek megoldása szükséges a magasabb színvonalon megújuló követelmények teljesítéséhez. Anyagi támogatással, töprengéssel, vívódással, esetenként új megoldások kipróbálásával teljesíthetők ezek, mert a fejlődés küzdelmet kíván tegnap önmagunkkal szemben is. Óriásiak még lehe-

tőségeik, az út ehhez nyitva áll. Éppen ez az, ami a mai nehéz helyzetben is biztatást adhat számukra.

A jövőbe álmódva magunkat jó lenne már tudni, hogy együtt énekelünk és a közös érzések sodró erejével emelhetjük fel - a jubiláló énekkar segítségével is - városunk lakóit a dal szárnyán a barátság és a harmónia tiszta világába.

Bánáti Tibor

REQUIEM EGY HANGSZERKÉSZÍTŐÉRT

Amikor megismerhettem Tamás bácsit, akkor ő már nyugdíjas volt, és zavartalanul élhetett szenvedélyének: a hangszerépítésnek és -javításnak. Egy öreg gitárt vittem hozzá, nem éppen túlzott optimizmussal, mivel a hangszerjavítókat úgy ismerem, hogy igen vastagon fog a ceruzájuk, miközben az elvégzett munka nem feltétlenül arányos a szemrebbenés nélkül felvett fizetéssel.

A falatnyi műhelyben forgoló, alacsony termetű, mosolygós ember körül szinte megszünt a világ, amint kezébe vette az akkor ötven éves, igen kopott, minden eresztékében szétesni készülő mestergitárt. (Klasszi-

kus építésű gitárok élettartama kb. 50 év). Minden oldalról alaposan körülnézte, megvizsgálta és már mondta is, hogy mit hogyan kell javítani rajta - "azt a hétszázát!". Kérdésekre -mint egy mellékesen - elképesztően alacsony árat ajánlott és láttam rajta, szeretne már az ajtón kívül tudni, hogy a neki csemegét jelentő hangszerrel végre kettesben maradhasson. Határidőt adott, aztán kezét ráztunk, de azt hiszem, az már el sem jutott a tudatáig, hogy én a műhelyből az udvarra, onnét meg az utcára értem.

Így találkoztam először azzal

folytatás a 8. oldalon

folytatás a 7. oldalról

az emberrel, akiről ez az írás szól, és aki az évek során egyedi értékévé vált a szememben: Scheib Tamással. 1921-ben született Bácsalmáson, Scheib Márton szabadkai származású hangszerépítő legkisebb, hatodik gyermekeként. Antal bátyjától zenélni tanult, édesapjától pedig, aki a körte alakú A-baszprím tambura feltalálója volt, hangszer építeni és javítani. 1941-től a hetvenes évek közepéig a magyar zenész egyesületben bejegyzett népi muzsikusként: tamburázott és énekelt. Az ötvenes évek második felében tagja volt annak a bajai tambura zenekarnak, amelynek működését néhány rádiófelvétel is megőrököti. Apja halála (1961) után átvette annak műhelyét, szerzősámozástól-kuncsaftozástól. Ettől kezdve polgári állása mellett zenészkedik, hangszer épít, -javít, húrt sodor. 1963-ban felkereste Sárosi Bálint, aki akkor a duna menti népek hangszeres zenéjét kutatva bukkant a régi hagyományokat őrző Scheib-családra. A gyűjtés eredményéről külföldön kiadni szándékozott kötetéről a család további értesüléssel nem rendelkezik, azt sem tudják, megjelent-e? Sárosi Bálint lektorációjával 1964-ben Volly István adott ki egy kisebb munkát, "Bajai tamburások" címmel. Ennek a két Scheibre -Mártonra és Tamás fiára - vonatkozó adatai azonban a család szerint megbízhatatlanok. Scheib Tamás 1981-ben nyugdíjba vonult. Addigra - több évtizedes munkával - sikerült széppé formálnia otthonát, melynek kényelmét és melegét még élvezhette néhány évig. 1990 novemberében, hatvankilencedik születésnapján halt meg.

Már októberben tudtam róla, hogy több műtét várományosa, de ezek egyike sem tartozott a nagyon veszélyes kimenetelű orvosi beavatkozások közé. Aztán szem elől tévesztettem, mert

november legelején magam is kórházba kerültem és csak az idén juthattam el odáig, hogy keressem Tamás bácsit. Ismerőseim beteg hangszereit, meg a magamét is szerettem volna elvinni hozzá. De az utcai ajtó zárva volt, s mert azelőtt ez sosem volt így, rosszat sejtettem. Aztán nyílt az ajtó és ott állt Tamás bácsi felesége - feketében...

Csendesen ment el. Nincs róla tudomásom, hogy a város - a rokonok, közvetlen ismerősökön kívül - tudomásul vette volna távozását. Pedig a városnak és környékének Tamás bácsi halálával olyan vesztesége támadt, amit nem pótolhat. Akkor sem, ha ez az abnormális század megpróbálta elhíttetni (és hányan felültek ennek az ócska propaganda szólamnak, pillanatnyi előnyök kedvéért önmaguk értékéről is elfeledkezve), hogy nincs pótolhatatlan ember. Tényleg nincs?

Csak az van!

Igaz, ha nem is tökéletes azonosítással, de szaktudás behelyettesíthető szaktudással. Gazságok véghezvitelére is mindig találni vállalkozót. De az én öreg gitáromtól senki emberfia nem fog úgy tűzbejönni, mint Tamás bácsi! Ettől a tűztől vált értékebbé, feltétlenül megbízhatóvá a szaktudása és emiatt nem volt helye a magatartásában nagyképpőséggel takart haszonlesésnek. Emiatt volt lehetséges, hogy az első pillanattól kezdve szilárd kapcsolat teremtsődjön két különböző életkorú ember, két mérőben más felfogás és tevékenységi kör birtokolása között. Egy más mellé zökkentünk és igen jól elfértünk, olyan természetességgel, hogy egyikünk sem volt útjában a másiknak. Tamás bácsi annyira szerette kétkezi szakmáját és a zenét, hogy azokat is kész volt ezek örömehez hozzájuttatni, akiknek pénztárcája sovány volt az elidegenedett szaktudás tisztességét sem kereső vámszedőit megfizetni. Mindig szívesen fogadott és

mindig szívesen mentem hozzá.

Nem tudhatom milyen lehetett fiatalként, vagy élete derekán járó felnőttként. Csak derűs, szeretetteljes öregként ismerhettem. Benne közvetlenül láthatam, hogy egy ember idős korában is élő-ható szakma- és élet-szeretete, tudása és tisztessége semmit el nem vesz, de szervesen illeszkedik környezetébe: Baja és vidéke életéhez. Számomra ebben volt egyszeri és megismételhetetlen ez az ember, aki meg tudta őrizni saját arcát, személyes korlátait és egy olyan kor dacára, amelyik mindent elkövetett, hogy szürke masszává gyúrja az emberi jellemet.

Ezt az embert veszítette el Baja anélkül, hogy akár csak a pusztá tény tudomásul vehette volna. Hogy naponta többet is elveszítünk? Meglehet. Annál nagyobb szegénysége életformánknak, hogy nem vagyunk képesek érzékelni, sem pontos méretükben látni emberi veszteségeinket. S ha már az emberi együttélésünkben támadt ezen egyszemélyes űr betöltésére sem szervezett, sem ösztönös erőink nincsenek, akkor e tehetlenségünkben legalább egy főhajrással adósok vagyunk.

A személyes ismeretség, meghosszabbított életű hangszerem jelenléte itt a szobámban engem közvetlen emlékek felidézéséhez segít. Megsejtve Scheib Tamás hétköznapi nagyságában mindazt, ami saját személynél messze túlra mutatott, kötelességemnek éreztem, hogy e rövid megemlékezéssel magam is fejet hajtsak.

Zákányi Bálint

EGY

I. rész

Minden irányból -honi és nyugati oldalról egyaránt - ostromolnak bennünket jó tanács-csal, ha ki akarunk mászni abból a mély gödörből, amelybe erőszakkal taszítottak bennünket, akkor az európai oldalon kell belőle kikapaszzkodnunk. Ezt követően Európába kell eljutnunk.

Európát a civiltársadalom magas foka jelenti. Azzal juthatunk el oda, ha képesek leszünk felépíteni a magunkét.

A létező, már működőképes társadalom értékeinek birtokában könnyebb lehetne -az áhított cél - Európa elérése.

Az a kérdés, vannak e ilyen értékeink? Lehet, hogy a múltunkban már megvoltak? Ha így van, akkor talán még részben megvannak, vagy emlékezettel elérhető múltunkból felidézhetőek. Az elődök példája talán segítené mai nemzedékünket a jövő felépítésében.

Földrajzi régióinkban a polgári fejlődés sajátossága, hogy eredményeit a történelem zivatarai rendszeresen lerombolják. Kedvezőbb időszakokban ezért szinte mindent előről kellett kezdeni.

A reformkorban elindult fejlődésben gazdaságunk kezdte levetkőzni céhes, manufaktúralis jellegét. A fejlődést elősegítő évtizedeket az 1848-as polgári forradalom győzelme koronázta meg. A szépen bontakozó társadalmi fejlődést a szabadságharc leverése, majd a Bach-korszak sötétsége követte.

A polgárosodás folytatódásának reménye is csak a 60-as évek második felében éledhetett újjá. A Haza Bölcsének vezetésével - a kiegyezést követő időszakban megvalósulhatott egy viszonylag hosszabb ideig tartó kedvező fejlődés:

folytatás a 9. oldalon

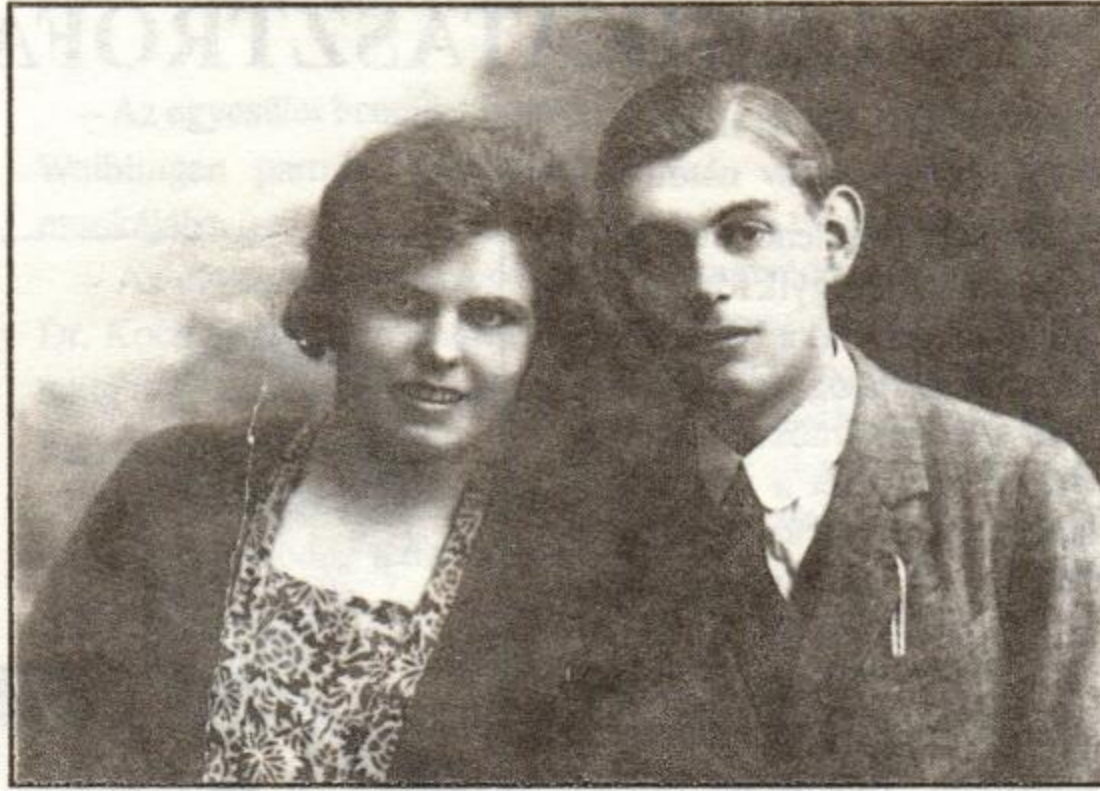
CSALÁDI VÁLLAKOZÁS TÖRTÉNETE

folytatás a 8. oldalról

Kiépülnek a polgári demokrácia fontos intézményei.- Meg erősödik és gyorsan fejlődik a gazdaság. Ez a magyar bankok fellendülésének igazi korszaka. 1873-ra már 637 pénzüzetet működik az országban. A bajai takarékpénztár még ezt megelőzően létesült. A vasúthálózat kiépítése mellett az ipar alapvető ágai is ekkor jelennek meg. A magyar malomipar a világ élvonalába jut. A század e késői évtizedeiben a magyar gazdaság Európában a leggyorsabban fejlődött.

Az I.világháború és keserves következményei jelentették a fejlődés újabb vermét. Felbomlott a gazdasági integrációt megtestesítő Monarchia. Darabjaira hullott az ország és gazdasága. Infláció és pénzügyi válság gyötörték bennünket. A háborút követő világméretű fellendülés áldásait így nem igazán élvezhetjük. A nagy gazdasági válság és a harmincas évek nyomorúsága az országot lombját vesztett fához tette hasonlónak.

A harmincas évek második fele kedvezőbb lehetőséget nyújtott a fejlődésre. Fája végre szépen növekedett, tavaszi lombja üdén zöldelt, terebélyesedett. Ezt látjuk Baján is a korai 1940-es években. E kisváros társadalmának tagjai ekkor még együtt vannak. A széles alapon nyugvó tolerancia és polgári tisztesség még létezik és működik. Ebben az állapotban egy gazdagabb és biztonságosabb jövő ígéretét is ott hordozta zöldellő lombjában. E helyzetében szeretnénk múltjának emlékeit felidézni, mert értékei még itt élnek bennünk. A már eltávozottak utódai pedig az elődök törté-

A Békei házaspár

neteit idézhetik fel, hogy tanulmányait levonhassák.

E polgárság arculatát nem annyira a középüzemek, hanem a nagyon életképes kisvállalkozóknak igen tekintélyes tömege és a városi intelligencia határozta meg.

Tisztelt polgártársaim, tegyék próbára önmagukat! Gondolatban járják végig a város utcáit és tereit és idézzék fel a régít, az 1940-es éveket! Idézzék fel iparosait és kereskedőit, nagy és középüzemeinek, polgárházainak, középirtokainak, szőlőkultúráinak tulajdonosait. Orvosait, bírót, ügyvédeit, mérnökeket, pénzügyi embereit; a gimnázium, a tanítóképző, a zárda, a kertészképző, a zeneiskola, a polgári iskola tanárait, a városi közigazgatást... Tapasztalni fogják, hogy emlékeztük lelki színpadán, a város civiltársadalmának érdemes szereplői, kiváló személyiségei hosszú sorban örvendeztetik meg önöket.

A városban ma élők családjainak múltjában, hagyományaiiban, elődeiktől átvett és megőrzött magatartásformáiban olyan kincs rejtőzik, amely hatékonyan segítheti a jövő építését.

A múlt bajai polgárai hosszú

sorának családi vagy egyéni története a sajátos magyar polgári fejlődés sorsdrámáit állítja elénk.

A tulajdonunkban lévő iratanyag és emlékeink már megkezdett és folyamatos feldolgozásával családjaink történetét kívánjuk közzé tenni. Vállalkozásunk az 1940-es évek első felében teljesedett ki. Ma már csak az idősebbek emlékezhetnek - a belvárosi templomnál, a Risztics ház sarkán - a cégtáblára: BÉKEI OPTIKA FOTO

A szakszerűen berendezett, gazdag választékú üzletben a vevőközönség sokrétű igényeit tudták kielégíteni. Négy nagy,

diófaborítással készült tárolószekrénye, derékszögbe állítva takarta falait. Egy-egy szekrény polcai szakszerű rendben és az üveg mögött jól láthatóan kínáltak áruválasztékukat. Az egyik fényképezőgépeket, távcsöveket, optikai és orvosi műszereket, a másik illatszereket, kozmetikai cikkeket, tisztálkodási eszközöket, ismét másik különböző filmeket, fényképmásoló és -nagyító papírok dobozba csomagolt adagjait.

A hosszú kiszolgálópult üveggel borított, felülről szemlélhető tárlójában - szemüvegek, napszemüvegek, szemüvegkeretek, fényképezőgép objektívok, fénymérők, előtétlencsék, exkluzív kozmetikai cikkek és egyéb apróbb árúk - kínálták magukat kiválasztásra. Az üzlet eladótere így kirakatként is segítségére volt a vevőnek az áru kiválasztásában. Vevői szívesen látogatták és könnyen vásároltak benne.

A Békei házaspár, valamint 11 munkatársa, szakszerű, pontos munkával szolgálta a város és környéke közönségét. Az üzlethez ugyanis jól felszerelt látványtervező és fotóműhely is tartozott. A szemüveggéztetés és javítás mellett a finommechanikai munkát igénylő műszereket és fényképezőgépeket is javítottak. Az amatőr-fényképezés akkoriban lendült fel, így a szolgáltatás-előhívás, másolás, nagyítás gyors - öt órás elvégzésével jó hírre tettek szert.

Az üzlet lelke Békei Sándor volt, aki - tehetsége, kreativitása, és sokirányú képességeinek kifejlesztésével - célratörően jutott el ehhez az eredményhez. Erre az életútra emlékezünk közösen.

Gergely József

„Horthy István repülőhadnagy a zuhanás előtt kilötte jelzőrakétáit...”

I. rész

1942. augusztus 20-án megdöbbentő hírt közölt a magyar rádió: a kormányzóhelyettes, Horthy István az orosz hadszíntéren lezuhant vadászgépével. A tragédiát borító általános gyász leple alatt Magyarországon különböző érzületek húzódtak meg. A kormányzóhelyettes megválasztása ugyanis azoknak a németellenes erőknél a politikai sikere volt, melyek a 74 éves Horthy esetleges halálakor támadó hatalmi vákum kialakulását kívánták megelőzni. A germán szövetséges, egyre elégedetlenebbé vált a nehezen kezelhető kormányzóval szemben, és elhunytja esetén szívesen helyettesítette volna egy birodalmi nyomással hatalomrajuttatott, németbarát helytartóval. Mikor azonban 1942. február 19-én az alsó- és felsőház közös ülése Horthy Istvánt közfelkiáltással a kormányzóhelyettesi méltóságra emelte, a turáni fortély eltorlaszolta a német hatalmi ambíciók útját. Teuton fegyverbarátunk kedvtelenségét jól mutatja, hogy minden diplomáciai kapcsolatban álló ország gratulál az ifjú Horthynak a magas közjogi méltóság elnyerésekor. Berlin azonban hallgat. A figyelmesség feltűnő hiányát viszont fél év múlva pótolni fogják: a III. Birodalmat a temetésen Ribbentrop külügyminiszter képviseli.

Bár magas hivatala egyenesen ellenjavallotta döntését, a kormányzóhelyettes 1942 tavaszán frontszolgálatra jelentkezett. A tartalékos repülőhadnagy harctéri jelenlétét ellenezte a kormány is, hiszen az Ukrajnában tevékenykedő 2. repülőandár igen súlyos veszteségeket szenvedett a légiharcokban. Az augusztus 20-ai szerencsétlenség az óvatos előrelátókat igazolta, és az energikus, határozott kormányzóhelyettes eltűnése a politikai életből minden bizonnyal kevezőtlenül befolyásolta a kritikus 1944-es év történéseit is.

EGY BAJAI REPÜLŐTISZT EMLÉKEI A KORMÁNYZÓHELYETTES LÉGIKATASZTRÓFÁJÁRÓL

A negyvenkilenc éve lejátszódó tragédia egyik főszereplője bajai. Carl Andor Wagner úr, a KOKUMS hajógyár nyugalmazott gépészmérnöke, ma Malmöben él. Életét a szokványos svéd nyugdíjas-sors korlátai között tengeti: töpreng, hogy egyéves Honda Civic-jét új Accord-ra cserélje-e; Madeirán töltsse a tavaszt, vagy Krétát részesítse-e előnyben. Történetünk idején, 1942-ben azonban Wagner Károly zászlós még az ilovszkojei repülőtéren teljesített szolgálatot.

A bajai származású repülőtiszt - rokonsága részben ma is városunkban él -, a Kölcsey u. 40. szám alatti házban született és élt. Ugy látszott, hogy a békeévek csendes hullámverése polgári pályára tereli; középfokú tanulmányait, a tanítóképzőt befejezve a jogi pálya felé orientálódik. A Pázmány Péter Tudományegyetem jogi fakultásán megkezdett szemesztert azonban megszakítják a közeledő történelmi vihar előfuvallatai. A háborúra Magyarország is készül, és amikor a fiatal jurátust katonai szolgálatra hívják be, visszaemlékezik gyermekkori, teljesíthetetlen ábrándnak tűnő vágyaira. A légierőhöz, pilótaképzésre jelentkezik. A reményekhez valamelyest biztatást jelent, hogy Horváth őrnagy, a bajai légvédelmi tüzéregység parancsnoka, ajánlólevéllel látja el az új regrutát. Persze ez még édeskevés, mert a légierő elit fegyvernem, és a repülőgépvezetőnek magas alkalmassági követelményeket kell teljesítenie. Az orvosi ellenőrzések és egyéb vizsgák eredménnyel járnak, így 1938 tavaszán a pécsi repülőtéren először emelkedhet magasba egy régi HUNGÁRIÁ-n. A harminchatodik repülés után az első ülésen egy homokzsák pótolja az oktatót, és az ifjú növendék a

Wagner Károly repülőhad-

saját kezére utalva csodálja meg a pannon táj kitáruló panorámáját. Nyíregyháza, Ungvár a következő állomások. Másfél évi megfeszített munka után a fiatal tisztjelölt zubbonyán fénylő aranyas mutatja: letette az alap-, közép- és felsőfokú gépvezetői vizsgákat. A civil-jellegű technikai repülőtudást katonai gépekre kell applikálni: megkezdődik a harc kiképzés. Székesfehérvár és Szombathely repülőterén ismerkedik a magasfokú műrepülés és a bombázóiskola gyakorlatával. A sors néha sűg, és előre felvilantja a jövő képét. A karpaszományos őrmester Szombathelyen egy megdöbbentő élmény és egy szörnyű tragédia tanuja lesz.

A légierők főparancsnoka meglátogatja a repülőteret, és a kiképzőcsoport bemutatja a pilótanövendékek tudását. Wagner tisztjelölt 1500 méter magasságban parancsot kap, hogy függőleges zuhanórepüléssel hozza földközébe gépét. Mérédeken bukik le az ARADO 96-os, amikor azonban a repülőter fölött újra magasba emelkedik, a pilóta megdöbben: minden homályba borul előtte. Agya tisztán működik és idézi az elméleti anyagból tanultakat: a kis suga-

rú forduló roppant fizikai terhelése kiváltotta a "szürkevak-ság"-ot. Görcsösen markolja a dübörgő motorral emelkedő gép kormányát; fejében lassan szünni kezd a vérhiány, megjelenik a műszerfal, a sebességmérő és a fülkeablakon túl az égbolt. Wagner őrmester még nem tudja, hogy önnön sorsából kapott ízeletet, hiszen a háború végén ME 210-es gépre beosztva fog zuhanóbombázást végezni, és áldozza fel szemfeneke ereinek épségét.

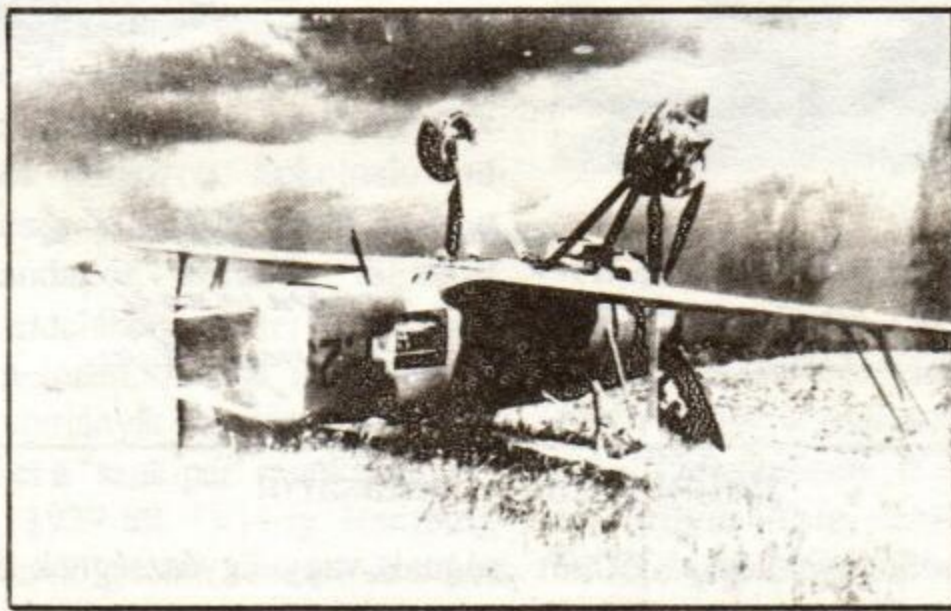
Másnap Rác József karpaszományos mutatja be a zuhanórepülést. A főparancsnok, tisztek, évfolyamtársak figyelik a repülőter gyepéről a gyakorlat gyönyörű végrehajtását. Az ív végén a motor felbőg, az ARADO magasba szökken, ám meg-inog, nem az előírt bukóforduló következik, a gép orral fordul ismét a földnek és belefúródik a talajba. Humán hibáról nem lehet szó, Rác József évfolyamelső volt. A kritikus pillanatban nyilván eszméletét vesz-tette. A tragédia tanulságaként a géppel végrehajtható feladatok sorából törölték a zuhanógyakorlatot. A sors titkos sűgása ez-úttal Horthy főhadnagy értelmetlen végzetét szemléltette Wagner tisztjelöltnek.

Honfitársunkkal mintha in-cselkedne a végzet. Székesfehérvárra vezénylik; itt fejezi be a felderítő harc kiképző iskolát. Alapos gyakorlatot szerez egy kitűnő konstrukciójú repülőgép, a HE 46-os vezetésében. Repülő-tudása kiforrott, élvezzi a szárnyalást a dübörgő 14 hengertől vont fürge madárral, és úgy érzi, ezzel a géppel mindent meg tud csinálni. Ám egy szép nyári délután az a szerencsétlen gondola-ta támad, hogy felkapaszkodjék egy gyakorlórepülést végző baj-társa mögé a megfigyelőülésbe, és ezúttal utasként élvezze a re-

pülést. A Heinkel készségesen hajtja végre a fordulási gyakorlatokat, egy bukófordulónál azonban kék színű, forró levegő csap a megfigyelő arcába. Ha kételye lenne még mi történt, eloszlik, amikor hátrapillant; a levegőáram sárga lángokat szív be a bombatér nyílásán. A gép kigyulladt! A vezető csak kísérője figyelmeztetésére veszi észre, hogy a gép hátsó része lángol. „Szálljunk le! Égünk!” - kiabált előre Wágner hadapród, és a pilóta megkísérli az utolsó esély megragadását: zuhanórepülésben viszi le gépét. A lángok szerencsére pár másodperc múlva kialszanak. Földet érve és kiszállva látják, a gép oldalának vászonburkolata leégett. A vizsgálat deríti ki: a földi személyzet a gépet túltankolta. A bukófordulónál, mikor a gép fejtesőn repült, a benzin kiömlött, és a motor kipufogólángja felgyújtotta a gőzőket. Wágner őrmestert csak a bőrruha védte meg attól, hogy a lángoló megfigyelőülésben súlyosabb sérüléseket szenvedjen. Ha egyébként a gépet sorsára hagyva kiugranak, elég kellemetlen meglepetés érte volna: ejtőernyőjének négy sarka is átégett. Megfogadta, hogy ezentúl csak olyan gépre ül, melynek a kormányát maga fogja. Persze a katona sem ura sorsának, ezért 1941. július 5-én, a vereckei repülőtérről újra megfigyelőtisztként kell felszállnia.

A Platthy-féle repülőszázad a Weiss Manfréd gyár által kifejlesztett „Sólyom” típusú gépekkel repül, ezért logikus, hogy a HE 46-oson kiképzett zászlós a kormány helyett, a Wilson-kamerát kezelje. Már folyik a Szovjetunió ellen a háború, és a közelfelderítő gép azt a parancsot kapja, fényképezze le a drohobyczi oljakutakat. Nyugodt táj és fokozatosan felhősödő ég között repülnek. A látóhatár szélén megjelenő Drohobycz egy része már ég. A felvételek elkészülnek, és a gép délkeletnek fordul. Közben az egyre süllyedő felhőzet mind alacsonyabbra kényszeríti őket, és a Sólyom már csak 1000 méter magasan repül. A megfigyelő az alattuk húzódó utat és vasutat nézegeti.

Délidőre jár és úgy vélik, az ebédet már a vereckei légibázis tiszt étkezdéjében költik el. Stryj környékén járnak, amikor a motor durrogni kezd, majd leáll. A pilóta, Ujhelyi Béla, siklórepüléssel próbál alkalmas leszállóteret keresni. A két repülő fűrészve nézi a dombokkal, fákkal, elszórt tanyákkal telehintett, rohamosan közeledő zöld vidéket. A megfigyelő némi kételyt

Kényszerleszállás két front között

táplált tartóhevedere megbízhatóságát illetően, ezért a géppuska körsínében erősen megfogódva készült fel az ellenséges földdel való találkozásra. A pilóta a gépet egy kis völgybe kormányozta, ám a nyiladék végén domb száguldott feléjük félelmetesen. A masszív csillagmotor szinte merőlegesen öklelt bele a pázsitos dombhátba, a lendület átvágta a gépet, és az, hátra feküdvé továbbcsúszott. A két tiszt pattanásig feszült idegekkel figyelt. „Most a nagy pillanat, ég-e vagy sem? Nem! Ki a gépből!” - írja a drámai pillanatról ötven év múlva az egykori zászlós. A repülő kimenekülésnek életveszélyessé vált nagy madaruk közeléből, de a távozásnak akadályja van. Ujhelyi kioldja csatját, és a fűbe huppan; Wágner hevedere azonban úgy megfeszül súlyától, hogy képtelen a kapcsot megnyitni. Bajtársa a segítségére siet, kiszabadul, ám földet érve a fű és a gép közti résben dermedt látványt pillant meg: két csizmás láb közeledik. Pisztollyal a kezében perdül elő a Sólyom alól a zászlós, de megkönnyebbülve látja, hogy a katonalábbeli civilruhában folytatódik. Fegyvertelen, kb. harmincöt éves, jámbornak

látszó ukrán parasztember a jövővény. A két tiszt megnyugvása csak egy pillanatnyi; a lezuhanó gép látványa nyilván felkeltette a környékbeli szovjet csapatok figyelmét is. Gyanakodva kémlelik a közeli facsoportotkat; az ukrán azonban a „szoldat?” kérdésre tagadó fejrázással válaszol. Tisztázódik, a vidék egyaránt mentes - ha az egyszemélyes fogadóbizottság igazat

mond - a szovjet, német és magyar csapatoktól. A civil a közeli tanyára invitálja a repülőket. Az első lépések után veszik észre, hogy Wágner zászlós bal lábára erősen sántít, és overálját vérítatja át. A kényszerleszállás és a fogságbaesés veszélyének izgalmaiban észre sem vette, hogy térdét alaposan beütötte a rádiókészülékbe. Az épületből idősebb parasztember, és egy németül jól beszélő férfi jön elő. A jobb napokat látott úr, a német megszállás elől Lengyelországból menekült zsidó ügyvéd, és feleségével együtt rejtőzik a tanyán. Megerősíti a fiatal ukrántól kapott információkat, és elmondja: a legközelebbi falu Dolina, hat kilométerre van. Ha oda megérkeznek a magyar csapatok, házigazdáik okvetlenül értesülnek róla. Az idős ukrán tisztaszobáját ajánlja fel, és megosztja egyszerű ételeit a repülőkkal, az ügyvéd felesége pedig a sebesült zászlóst kötözi be. Feszült várakozással töltött napok következnek.

Kétségtelen, a két front közé zuhantak le. Elképzelhető azonban, hogy a hátráló szovjet hadsereget fedező utóvéd csak ezután húzódik vissza; felfedezik a fejreállt gépet, és a közelben rej-

tőző repülőket foglyul ejtik. Nappal a gép közelében tartózkodnak, leszerelik és a tanyára fuvarozzák a rádiót, a hátsó gépfegyvert, a fényképezőgépet és ejtőernyőiket. A géptesten 17 találatot számolnak meg, nyilván ezek egyike tette üzemképtelenné a motort. Éjszakánként felváltva alszanak; az őrködő, csőretöltött pisztollyal figyel a júliusi éjszaka neszeire. Hat nap után megérkezik a hír: Dolinába magyar csapatok vonultak be. A tanyás lovat fog az alacsony orosz szekérbe, és segít felrakodni a gépből kiszerezett értékeket. Mielőtt megmentőiktől elköszönnének, az egyetlen előkeríthető papírszeletre leírják, hogyan bújtatta, ápolta az ukrán és lengyel család a magyar repülőket. A háború fergetege az ő sorukat is elborította, és végleges titok marad, segített-e rajtuk valamikor a névvel, rangfokozattal és tábori postaszámmal ellátott tanúsítvány. A bozontos lovacska diktálta az iramot a kis menetnek, mely a kocsi mellé libasorba Dolinába indult. Az élen haladó fiatal ukránt nyitott pisztolytáskával követte a két repülő. Nem kipróbált hűségű vezetőjüktől tartottak; az ellenséges földön mozgó katona ébersége működött bennük. Határtalan megkönnyebbüléssel pillantották meg a sáros falucskához közeledve a magyar egyenruhákat. A bajtársak némi gyanakvással szemlélték a furcsa karavánt, de készségesen igazították el egy régi iskolához a parancsnokságot keresőket. A tanteremben egy őrnagy ácsorgott az alacsony íróasztal előtt, és Ujhelyi zászlós meglepődve szemlélte, hogyan örvendezik bajtársának az ismeretlen tüzértiszt. A faluban ugyanis a bajai légvédelmi tüzérsztyály érkezett meg, és a parancsnok, Horváth őrnagy felismerte Wágner Károlyban régi ismerősét és pártfogoltját, akinek repülőtishti pályafutását egyengette. A parancsnokságról telefonáltak Vereckére, és a repülőter gépkocsit küldött a már eltűntnek vélt tisztékért.

(folytatjuk)

Dr. Dániel József

Dr. KOPASZ GÁBOR

nyugalmazott
főlevéltáros

A MAGYAR VÁROSOK RENDÉSZETE A DUALIZMUS KORÁBAN

(részlet)

„... egymás után bontakoztak ki
városunk kamarásdunai
sajátos érdekességé képei...”

Bálint Attila kiállításáról

Századunk elején az ország területén az alábbi szervek végezték a rendészeti teendőket:

Budapesten az állami rendőrség, vidéken - a városokon kívül - a csendőrség, a thj. és rt. I városokban a városi rendőrség, nagyobb községekben a csendőrségen kívül a községi rendőrség, határvidékeken pedig a határőrség. Általában a rendőri feladatok mennyisége és nagysága határozta meg városonként a rendőrség létszámát, összetételét. A városok arra törekedtek, hogy jól szervezett rendőrséggel a polgári társadalom rendjét, nyugalma, békéjét biztosítsák. A kapitányi hivatal rendőri személyzete a szolgálat fejében fizetést, ruházatot és fegyverzetet kapott. A tisztek, adminisztrációs személyzet és rendőrlegénység fizetését a városok szabályrendeletben állapították meg.

A múlt század végén Baja városánál a rendőrkapitányság vezetője és beosztottjai az alábbi évi fizetést kapták forintértékben.

2 Rendőrkapitány	1.600,-Ft
Alkapitány	1.000,-Ft
Alkapitány és egyben községi bíró	1.000,-Ft
Mértékhitelítő	800,-Ft
Pusztázó hadnagy	700,-Ft
Őrmester	500,-Ft
Rendőrvezető	450,-Ft
Rendőrtizedes	400,-Ft

18 rendőr egyenként	350,-Ft
Lovashajdú	400,-Ft
8 hajdú egyenként	300,-Ft

A fizetésen kívül kaptak a rendőrségi alkalmazottak lakbérpénzt, és kiküldetések alkalmával napidíjat. Kiküldetések-nél megfizették ezen kívül az utiköltséget, a fogat díját - ha a fogatot utazásra használták, a tisztviselők másodosztályú jegyét vasúton, elsőosztályú jegyét hajón, a szolgálak és cselédek harmadosztályú vasúti és másodosztályú hajójegyét, valamint a vasút-, vagy hajóállomásig, vagy ettől a szállóhelyig használt bérkocsi díját. Nem lehetett viszont külön felszámolni a szálláspénzt, étkezési költséget vagy bármilyen egyéb kiadásokat.

Baja város közgyűlése az abszolutizmus korában minden tisztviselőnek, köztük a rendőrkapitánynak is egy lánckukoricaföldet juttatott használatra. Ha drágaságra hivatkozva fizetésemelést, vagy drágasági segélyt kértek a rendőrségi alkalmazottak, a városok közgyűlése esetenként döntött a kérelemről.

A városi rendészeti feladatokat részletezve, a rendőrkapitányság ügykörébe tartozott:

1. A személy- és vagyonbiztonság feletti őrködés. Lopások és más bűntények felderítése, és a tettesek kinyomozása, a bíróságnak vagy ügyésznek átadása. A körözött személyek és fegyverek nyilvántartása, szökött fegyverek és vádlottak, valamint szökésben lévő katonák üldözése.

2. A nappali rendre és éjjeli csendre való vigyázás, nyilvános ünnepélyeken, táncestélyeken, színházi előadásokon, vasútállomásokon, stb. ügyeleti szolgálat tartása.

3. A városi rend fenntartása.

4. A használatban lévő mértékek, mérőeszközök ellenőrzése. Az 1874. VIII. tc. 19. &-a értelmében a mértékhitelítő hivatal a rendőrkapitányság felügyelete alá tartozott.

5. A vendéglők, szállodák, kávéházak, mulatóhelyek és kocsmák felügyelete, mulatságok, zeneestélyek és bármilyen szórakoztató előadások engedélyezése.

6. Cselédek nyilvántartása és általában a cseléd és gazda közötti viszony szabályozásáról és a gazdasági munkásokról, napszamosokról szóló 1876. évi XI-II. tc. végrehajtása.

7. A városi építkezési rendre, az építési szabályok megtartására való felügyeletet, a városi polgármesteri hivatal által az építési szabályrendelet alapján hozott határozatok végrehajtása a mérnöki hivatal közreműködésével.

8. A közlekedési vonalakra,

hidakra és utakra való felügyelet, annak tisztántartása, a szabad közlekedés fenntartásáról, vagy az ezt gátló akadályok elhárításáról való gondoskodás.

9. Rendőri kihágási ügyekben bírói hatósági jogkör gyakorlása.

10. A közvilágításra, a világítás tartamára, minőségére való felügyelet.

11. A közegészségügy figyelemmel tartása. A szükséges teendők felől lehetőség szerint saját maga intézkedett, a hatáskörén kívül eső ügyekben pedig a polgármesteri hivatalhoz jelentést, illetve javaslatot terjesztett elő.

a. Orvosrendőri és egészségügyi szabályok megtartására való felügyelet.

b. Felügyelet arra, hogy a szükséges betegségi segélyről gondoskodás történjék.

c. Intézkedett sürgős esetben a lelencek, siketnémák, elmebajosok biztonságba helyezéséről.

d. A gyógyszertárak felett felülvizsgálati joga volt az 1876. évi XIII. tc. értelmében.

e. Elrendelte az orvosrendőri boncolást.

f. Kiadta a hullaszállítási engedélyt.

g. Szikvízgyári engedélyekkel kapcsolatban véleményt adott a polgármesternek.

12. Italkimézési szabálysértések elsőfokú intézése.

13. Lakosság nyilvántartása, bejelentési kötelezettség ellenőrzése.

14. Segédek, tanoncok, munkások, helybeli iparosok, kereskedők, cselédszerzők, cselédek, kéjhölgyek, bérkocsisok, hordárok és a közpénztárból segélyezett szegények nyilvántartása.

15. Mint első fokú iparhatóság kiadta az iparigazolványokat, vezette a lajstromokat.

16. Felügyelt a tűzoltóságra, házalókra, bérkocsisokra, gyepmesterekre, egyletekre, társulatokra.

17. Csavargók, foglalkozás nélküliek, idegenek és más községi illetőségű koldusok kitoloncolásáról intézkedett.

18. Igazolási jegyet és menetjegyet adott ki, amennyiben az illetőség teljesen beigazolódott.

19. Végezte mindazokat a teendőket, amelyeket az állategészségügyi jogszabályok a községek és első fokú hatóságok hatáskörébe utaltak.

Kiállította a menetleveleket, származási és egészségi bizonyítványokat, s a járlatokra az irányítást rávezette.

20. Az 1879. XL. és az 1880. XXXVI. tc. alapján első fokon határozott kihágásokban.

21. Piaci árjegyzékek és egyéb statisztikai adatok gyűjtését eszközölte.

22. Vezette az elítélt és csődbe jutott lakosság jegyzékét.

23. Első fokon döntött afelől, hogy valamely terület vadászati külön területet képez-e vagy nem.

24. Intézkedett az erdei tűzoltás, az erdőörök felesketése, az erdőrendészeti szabálysértések megtorlása ügyében.

25. Kézizálogkölcson ügyekben ellátta az 1881. XIV. tc. által a hatáskörébe utalt teendőket.

26. Erkölcsei bizonyítványokat adott ki.

27. Az állami anyakönyvezés előtti időben bevezette a nazarénus hitűek anyakönyveit.

28. Végül a városi rendőrkapitányság teendői közé tartoztak mindazok az ügyek, amelyeket szabályrendeletek, törvények, vagy felettes szervek hatáskörébe utaltak, mint pl. a már említettek kivül: hirdetések közzététele, vagyoni- és szegénységi bizonyítványok kiállítása, országos vásárok meghirdetése, vidékről küldött kézbesítések továbbítása, beteg jószágok elárverezése, pénzbüntetések behajtása, cseléd-, borbély-, munka-, és házalási könyvek kiállítása, stb.

A rendőrkapitány által hozott határozatok, intézkedések ellen - ha jogszabályok másként nem intézkedtek -, a polgármesteri hivatalhoz lehetett fellebbezni. A fellebbezéseket a határozat kihirdetésétől számított 8 nap alatt kellett benyújtani a kapitányi hivatalnál. A rendőrkapitány minden hónap 5-ig a rendészeti igazgatás állapotáról jelentést tartozott tenni a polgármesternek, aki ezt felhasználta a közigazgatási bizottsághoz benyújtott havi jelentéséhez.

RÉGI BAJAI ÉPÜLETEK

(Méntelep, Kishuszár-laktanya, Élelmezési raktár)

Valaha a Duna főága (ma Öreg Duna) Bajától mintegy 3-4 km-re folyt, amelyből kiszakadva a Sugovica (ma: Kamarás Duna) a Vajas-tóból kiinduló Vajas érrel egyesülve folyt a város alá (Provália), majd a Szeremlei Dunaágon keresztül (ma gáttal elrekesztve) visszaömlött (Szeremlénél) a Dunába. A mai Kölcsey F. utca végén levő ártézi kúttól egy magas dombhát húzódott a Duna felé, attól északra a Csikos tó, nyugatra nádas, zombékos rész, délfelől a már említett folyócskák határolták. Jól megközelíthető volt mind a szárazföld (Baja), mind a viziút (Duna és ágai) felől. A török alóli felszabadító haborúk során Savoyai Eugén fővezér 1687-ben e földhátak Baja felé eső részén hatalmas élelmezési raktárt építtetett, melynek (a mohácsival együtt) nagy szerepe volt a török ellen küzdő hadsereg ellátásában, majd még sokáig katonai hadtáp-bázishely maradt (pl. a Napoleon elleni harcok idején 600 francia hadifoglyot is őriztek itt.) A múlt század vége felé dr. Gaál Péter keceli képviselő, bajai ügyvéd és Spitzer Benő bajai izr. vállalkozó megvették a kincstártól szeszgyár (egy ideig sörgyár is volt) céljaira.

A földhát Duna felé eső részén a XIX. sz. elején sőház (és parancsnoki lakás) épült. A sőházat és a parancsnoki lakást (mely külön állt), udvar vette körül, melynek négy sarkán egy-egy téglatorony állt. Mind az emeletes óház, mind a különálló lakás főhomlokzata a Szentjános-útra nézett. (Ma Kölcsey F. u. 37. sz.).

A XIX. sz. második felében, amikor méntelep lett, az emele-

tes főépület földszinti két végét istállóknak alakították át, mindkettő folytatásában földszintes istállók, melyeket északról ugyancsak istálló, valamint zabos- és nyergesterem kötött össze. Ily módon egy négyzet alapú építmény jött létre, az I. számú udvart körbezárva. A ménistállóban összesen 125 mén részére volt kényelmes lóállás. Egyidejűleg fedett patkoldát, patkoló kovács-műhelyt, valamint állatorvosi laboratóriumot (mind ezek egy épületben elhelyezve, a Klapka utcára néző tűzfalal) építettek a 2. számú udvarban. Ekkor került lebontásra az egykori sőház északnyugati és délnyugati finánc őrtornya. Az északkeleti torony a 60-as évekig még megvolt, ma már csak a délkeleti torony - ablakrácsai befalazva - látható a Kölcsey utca utcafrontján. Sajnos nem műemlék, így sorsa meg van pecsételve. A sőház - később Méntelep - és az élelmezési raktár közötti területen, a sóraktárhoz és élelmezési raktárhoz tartozó deszkabódék lebontása után épült az ún. kishuszár laktanya a honvédszázadok számára. Baján ugyanis ulánusok, később közös huszárok is voltak, laktanyájuk az I. világháború után a Csonka Bácsmegeye, megyeháza lett, ma iskola. A II. világháború után a 20/III. gyaloglj. laktanyája, illetve tőle utcával elválasztva a 40-es években az Utász Altiszti Iskola lett. Ma NETT Konfekciósipari Vállalat.

A Múzeumok és Műemlékek Országos Központja által 1951-ben készült felmérés szerint: Méntelep. Műemlékjellegű épület. Jelenleg a Ganz Villamosági Művek gyára. Emeletes főépület, klasszicista, eklektikus stílusban átdolgozott. Főhomlokzata 3-7-3 ritmusú, enyhe középrizalittal. Sávozott, földszinten kettős félköríves ablakok,

folytatás a 14. oldalon

KIÁLLÍTÁS

A József Attila Művelődési Ház Kiállítótermében

HOLLÓSY KATALIN

festményeinek,
tűzzománc képeinek és
ékszereinek

KIÁLLÍTÁSA

Megtekinthető:

1991. március 10-ig
naponta 9-17 óráig

folytatás a 13. oldalról

amelyek az emeleten is hasonló kiképzésűek. Az oldalszárnyak ablakai eklektikus keretézéssel. Hevederekkel 3 szakaszra osztott kapualj, innen jobbra-balra árkados folyosó nyílik. (A szerző megjegyzése: a Bajai Állami Gazdaság, mely 1962-1974 között volt az épület gazdája, a kapualjat kapukkal, az árkados folyosót beüvegezéssel zártta tette. A főemeleten a folyosót fage-rendás mennyezet díszíti. Az udvari homlokzat, valamint a melléképületek kiképzése azonos: az árkados földszinten és az emeleten kőkeretes egyszerű ablakok. Az udvar hosszoldalán 7, keresztirányban 5 ablaktengely van. A 2. számú udvaron az átépítés idejéből származó tornácos kovácsműhely (patkolda). A főépület két végén elhelyezett istállók oszlopokkal 3 hajóra bontva, 3 szakaszban boltozva. (A Bajai Gazdaság idejében az egyikből kocsimosó és raktár, a másikkól üzemi ebédlő lett kialakítva). A Méntelephez tartozott még egy fedett és egy nyitott lovarda is. Az egykori sóhivatal-sóház, emléké a „Sóház utca, a Méntelep emléké a Méntelep utca és a Fehérlő utca őrzi. (megjegyzés: a Méntelep 1944-45-46-ban internáló tábor volt!)

Az állami-katonai objektumok alatt nagykiterjedésű temető lehet, de ezt egy korabeli térkép sem tünteti fel. Az élelmezési raktár kápolnájából temettek, de építkezésekkor csontvázakat találtak még nem régen is. A Méntelep udvarán az 1950-es évek elején végzett vízvezeték-cső-fektetési munkák során sorban fekvő csontvázakat találtak, tárgyi leletként katona-finánc fémgombokat. A volt honvédlaktanya területének udvarán az 1980-as évek elején történt cső-fektetésekkor szintén találtak csontvázakat. (A muzeológusok ott jártak minden esetben, véleményük: XVIII-XIX. századi csontleletek, jelentéktelen mellékletekkel.

Dr. Lovas György

Egy Broadcastingnak hívták, s nagyon sok pénzbe került, Mikos az első speaker izgatottan mikrofonhoz ült,..... Azt hiszem, sokan ismerik ezt a valaha nagyszerű LGT slágert. Aktualitását tekintve, bizonyos értelemben, jelenleg országszerte is, és szűkebb pátriánkon belül is, egyre inkább visszanyeri (?) jelentőségét. Hogy miért..?"

Nos, nem egy Broadcasting, hanem egy igen újkeletű Rhode-Schwarz adóberendezés és az ilyenkor „szokásos”, az ehhez tartozó, megbízható és világviszonylatban is komoly műszaki paraméterekkel rendelkező, valamint az ahhoz szükséges stúdióval, keverő- és adószobával várja idestova egy éve már a megszólalást. Mindez pedig helyileg a „Pártok házána” legfelső emletén az ún. „toronyszobában” van berendezve.

Ha már ilyen komoly adóberendezése és stúdiója van a városnak, akkor miért nem szól? - kérdeznék sokan. Kérdezné a Bajai Polgármesteri Hivatal, mint fő törzstőke betétállományos, tagja a Baja hangja KFT-nek. Ennek egyetlen oka van, az ún. moratórium, pontosabban frekvenciamoratórium, amely a visszavonásig nem engedélyezi újabb műsorszóró rádió- és televízió adók üzemeltetését.

A nagyszerű, szinte hagyományá vált, országos hírnévre is szert tett Bajális Rádió "emlőin nevelkedett" rádiós gárda, annak idején bizonyított. Lelkesedésben jelenleg sem lenne hiány. Az összeszokott team még ma is önzetlenül tenné dolgát, ha arról lenne szó. A mutáló hangú teenager-riporterekből, a „botcsinálta” középiskolás-rádiósokból, rádió műsor készítéséhez eléggé értő, komoly felnőttek váltak. A Bajálisok alkalmával megszólalt Bajális Rádió már kinőtte a gyerekcipőt. Az annak idején elhangzott műsorok színvonalán lehet vitatkozni. Ha jó volt, hát jó volt. Ha rossz, rossz volt. Né-

„Szól a rádió, szól a rádió.”

zőpont kérdése. Mindezenesetre helyi volt, bajai volt, miénk volt. Amikor működött, sok mindenről tájékozódhatott a bajai és a Baja környéki polgár, tartózkodhatott bárhol 30 km-es körzetben Baja környékén. Műsorában tudatott jóról és rosszról egyaránt. Mindennapi piaci és bolti árakról, forgalmi dugóról, közlekedési hírekről, helyi meteorológiáról, helyi és országos hírekről, közérdekű tudnivalókról, várospolitikai fórumokról, kulturális eseményekről, vízállásról, horgásztilalomról, sporteseményekről és sorolhatnám tovább. Mindezt színvonalas zenei összeállításokkal, kívánság-műsorokkal fűszerezve idősebbeknek és fiatalabbaknak egyaránt. Igaz, hogy ez csak 3 napos „pünkösdi királyság” volt, fővárosi, jószágos jóváhagyásokra engedélyezett „rádiós pünkösdi királyság”, melynek autonómiájában próbálta ki erejét, megmozgatva minden erre alkalmas, fellelhető fiataalt. Ha lenne, méltó utódja lehetne a most már város-történeti szempontból is „nyomokat hagyott” Bajális Rádió-nak. Most kényszerű csend van. Moratórium. Mit jelent ez a szó? „Kötelezettségek teljesítésére

kitűzött határidő meghosszabbítása, halasztás.” Ki miatt, ki ellen és miért? S főleg meddig? Közben megszólalt Budapesten a Calypso Rádió.

A Máriakerregiekre, a Pusztaszellencsiekre, a Felsőbélbolyhodiakra és a Bajaiakra a kivétel nem vonatkozik. A Pécsi Rádió vagy ha úgy tetszik a Magyar Rádió Pécsi Stúdiója szívesen segítene. Eddig is segített, de enél többet úgy tűnik ők sem tehetnek.

Most „hírzárlat” van. Egyszer, majd lehet, hogy feloldják a moratóriumot. Akkor majd megszólalhat a Baja Hangja is.

Addig csak porosodnak és elavulnak a drága berendezések. A készülékek integrált áramkörökben álmosan kószálnak a havonta sóváran bekapcsolt és véletlenül ott maradt, eltévedt kóbor elektronok. A főkapcsolók „OFF” állásában lassan elfáradnak a rugók. A csatlakozókban hangtalanul korróziót okoz az elektrolízis. A vezetékek kusza gordiuszain nem jut tovább az áram. A csomót nem mi kötöttük rá, de már nagyon várjuk az új Nagy Sándort.

Ligeti László

A bajai rádió stúdió

Jegesár 1956

Cudar idő van odakint! A szobám ablakából figyelem a hőséss és hideg szél elől kabátjuk gallérjába burkolódzó embertársaimat, s közben visszagondolok a régen elmúlt bajai szép, de küzdelmes időkre.

Aztán hirtelen eszembe jut egy 35 év előtti, majdnem hasonló március. S erre előkeresem és fellapozom a régi fényképalbumomat. Az öreg Dunán készített fényképeimet nézegetem.

Toronymagasságú jéghegyek láthatók a Dunán. Sokan talán már el is felejtették az évszázad egyik legnagyobb "bajai csapását" a jeges árt.

Hogy volt, hogy zajlott le?

Már napok óta hallgattuk a jelzéseket, a teljesen befagyott folyón megindult jégzajlásról. Állandó kapcsolatban voltam az akkori Vízügyi Igazgatóság két nagyon kedves mérnökével, Szócs Lacival és Elsner Lacival, akikhez igen jó baráti kapcsolat fűzött már régebről.

Jómagam akkor a Bajai Méntelep vezetője voltam, immár 12 éve. A Méntelepről a közel 160 állami mént (csődört) a szokásokhoz híven még február hó közepén kihelyeztük Bács-Kiskun és Tolna megye községeibe. (A Bajai Méntelep ugyanis Bács-Kiskun és Tolna megye lótenyésztését volt hivatva szolgálni). Így, a telepen alig páran maradtunk, főleg az irodai személyzet, két fogat, valamint a négy tenyészmén. Az első árvizes segélykérést az akkor még a Duna-parton lévő Tüzepről kaptuk, ahonnan látva a veszélyesen zajló Dunát, a mentéshez kérték segítségünket. Elmesélni és leírni is nehéz, amit akkor a partról láttam.

A hatalmas jégtáblák "dübörögve, zúgva", szinte percek alatt emeletnyi magasra tornyosultak s a jelenség amellett, hogy fenséges látványt nyújtott, félelmetes volt. Befejezve a Duna-parti mentést, újabb lehetőség adódott a mentési munkálatok-

hoz. A jégtorlaszok képződése folytán legelső sorban a jobb parti Gemenci erdő vadjai kerültek veszélybe. Az agyonázott és félig megfagyott szarvasokat és őzeket (sőt egy borzot is) ladi-
kokba szedtük össze és a méntelepi üres istállókba helyeztük el. Emlékezetem szerint mintegy 20-25 szarvas és 10-15 őz kapott menedéket.

A feltorlódt jégtömeg hatására a víz lassan, de biztosan árasztotta el a bal parti, a város felőli területeket is. Én is sokáig

A Kölcsey utca víz alatt.

biztonságban éreztem magam, ismervé a Méntelep épületének masszív, majdnem méteres falait, s így a környékről (Klapka u., Szent László u.) már menekülő családokból is sokat befogadtunk az emeletes épületekbe. A jeges ár átszakította a kistöltést, ami a volt Vörös-hídtől a Kölcsey úti laktanyáig húzódtott. A gátszakadás úgy történt, hogy szinte jómagam és egy honvédtiszt is majdnem áldozatok lettünk. A tiszt ismerősömmel a kispáton akartunk az említett híd felé menni és szerencsére lassan, beszélgetve haladtunk, amikor előtünk 15-20 méterre egy óriási robbanással úgy szakadt ketté a gát, hogy szinte percek alatt 6-8 méteres rés támadt. Azon áradt a víz a mélyebben fekvő Bajcsy-Zsilinszky és Kölcsey utcai alacsony nádas (posványos) részre.

Lassan sötétedett, amikor jó-nak láttam, ha a nagy kapukat a Kölcsey utca felől lezárjuk gáttal. Dr. Szabényi Ernő bácsit, a Méntelep állatorvosát is kihívtam a földkitermeléshez. Az öregúr kissé zúgolódott, mondván, hogy ő már dolgozott elég fizikai munkát, az öt éves oroszországi nyaralása alatt. És megért itt Baján már közel három évtizedet, és néhány árvizet, de ide soha nem ért el a víz. Mondom én: „Ernő bátyám, ha soha, most biztos elér bennünket az ár, csak neki teljes gőzzel a munkának”. Ugy 23 óra körül szép lassan meg is jelent a víz az úttesten, és pár óra múlva, már 20-25 cm-es víz borította az egész Kölcsey utcát.

Éjjel megszakítás nélkül dol-

monkivonatok készítése céljából -, Budapestre szállítottuk. A gyűjtőmedence a falakon kívül volt. Hát ezeken a csatornákon a külső magas vízállásból egyszerre előntötte az ár a belső kis udvart is. Az istállókba menekített vadállomány is lassan 30-40 cm-es vízbe került. Ide gyorsan a rendelkezésünkre álló szalmabálákat helyeztük el, hogy magassabban állhassanak a vadak.

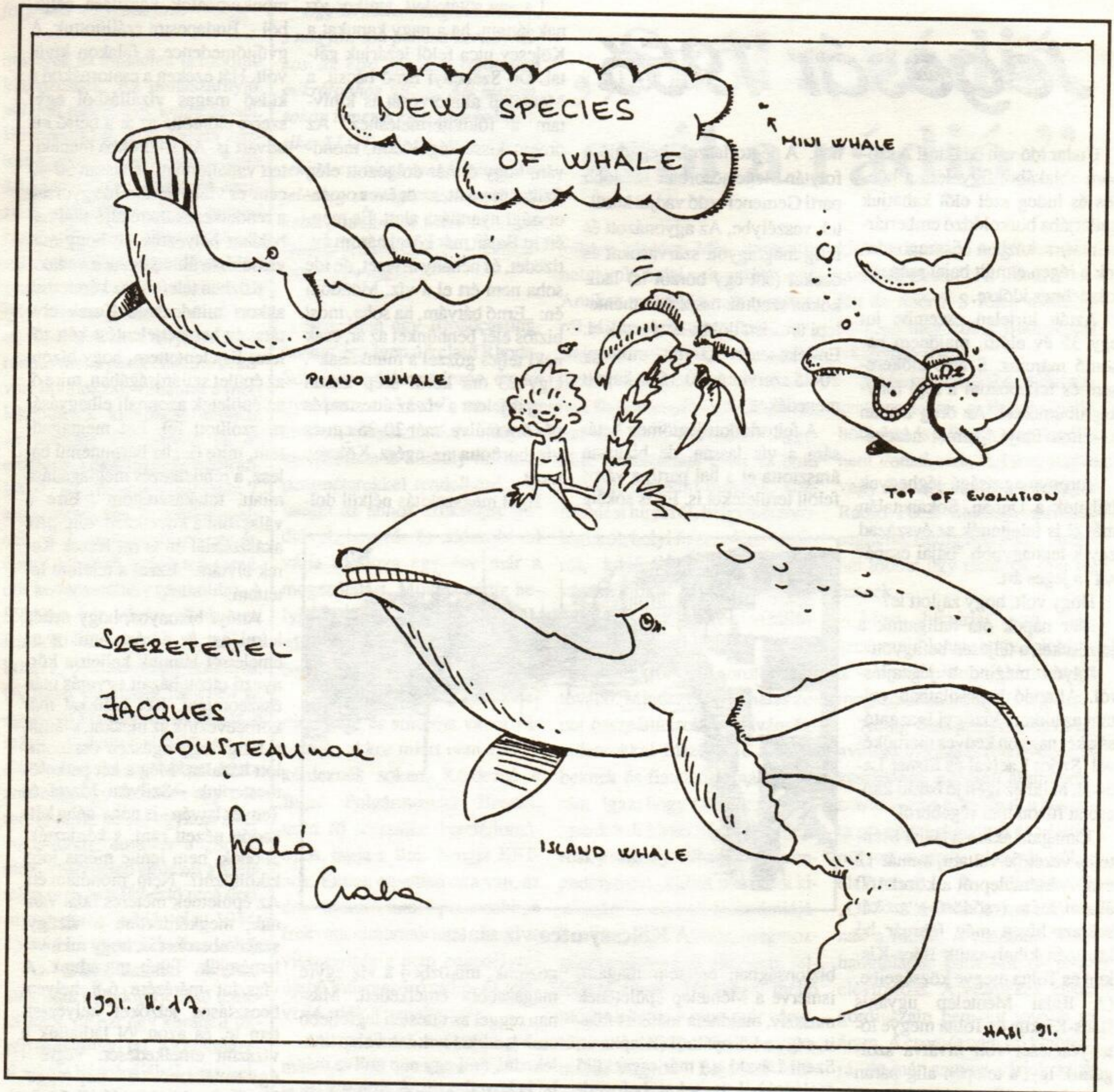
Közben telefonhoz kéretett az akkori mindenható Kerek elvtárs, és helyzetjelentést kért tőlem. Kijelentettem, hogy bízom az épület szilárdságában, mire ő, az épületek azonnali elhagyására szólított fel. Ezt megtagadtam, mire ő, „ha bárminemű baj lesz, a rendelkezés megtagadása miatt, felakasztatom”. Erre a válaszom a következő volt: „Az akasztásnál én is ott leszek Kerek elvtárs.” Ezzel a telefont lettettem.

Annyi bizonyos, hogy nehéz leírni azt az érzést, amikor az emeletről látnunk kellett a környező utcák házait egymás után összeomlani. Két ladi-
kkal már körbeveztük az utcákat, s láttuk a félig vagy egészen összeomlott házakat. Még a két patkolómesterünk - Szilvási József és Tenyér István - is néha-néha kételkedően nézett rám, s kérdezték: „Főnök, nem lenne mégis jobb kiköltözni?” Nem, mondtam én. Az épületnek méteres falai vannak, megkérdeztem a vízügyi szakembereket is, hogy mi a véleményük. Tehát maradunk. A vízszint mérésére 6-8 helyen, beosztásos jelzőket helyeztettem le, és azon jól láthattuk a vízszint emelkedését. Végre - úgy emlékszem - a 4. nap reggelén láttam kisebb mértékű apadást. Rögtön hívtam telefonon öreg barátomat Szócs Laci bácsit, s jelentettem, hogy mit észlelek. A drága öreg - 40 éves vizes múltjával - a szokott móró-zus módján megszólalt: „Ne rezelj be ecsém, jól láttad, apadni fog. A végén már te is egész vízügyi szakértő leszel. Eredjetelek és pihenjétek ki magatokat!” Azzal a jó érzéssel aludtam el, hogy ezt a szép épületkomplexumot és az idemenekült embereket, valamint a benne lévő értékeket sikerült megmentenünk. 24 órát aludtam egyfolytában.

Veress Károly

goztunk, miközben a víz egyre magasabbra emelkedett. Másnap reggel az úttesten legfeljebb csak ladi-
kkal tudtunk volna közlekedni, ami egy nap múlva már be is következett. A Kölcsey utcára néző három nagykaput földdel teli zsákokkal elzártuk (kb. 1,5-2 m magasán), s ezután nekiláttunk a Klapka utcai kapuk lezárásának is. A víz közben egyre nőtt. Két tehérgépkocsivezetőt lekenyerezve (egy kis forró rumos teával) rávettem, hogy a Méntelepi utca felől áttört falhoz homokot hozzanak, s a bentlakó asszonyokat kivezényelve - ők töltötték a zsákokat -, sikerült a hátsó kapukat is lezárni.

Egy dologról azonban megfeledkeztem, hogy előző évben az összes istállót lealagcsöveztük ménvizeletgyűjtésre, mert azt annak idején jó pénzért -hor-

A könyv, amely Vodlicáról is ír.

Barna Gábor Búcsújáró és kegyhelyek Magyarországon című könyve nem kevesebbre vállalkozik, mint a legfontosabb és legismertebb hazai búcsújáróhelyek felvonultatására és rövid bemutatására. Amint azt már előljáróban is leszögezi; „A bemutatott több mint ötven búcsújáróhely természetesen nem jelent hiánytalan felsorolást. Tar-

talmazza azonban az összeállítás céljainak megfelelően a leglátogatottabb és a megújulóban lévő kegyhelyeket.”

A téma tárgyalását azzal kezdi, hogy megkísérli körülírni a búcsú fogalmát, annak lényegi tartalmát. Majd újabb fejezet ismerteti a hazai búcsújárás rövid történetét, annak már Európában ismert gyakorlatával, amelyhez

eleinknek csak csatlakozniuk kellett.

Amint írja, a keresztes hadjáratok nyomán hazánkba temérdek mennyiségű ereklye került; Jézushoz és Máriához kapcsolódók éppen úgy, mint ahogy egyéb vértanúk és szentek ereklyéi. A középkorban e tárgyak meglehetősen nagy tiszteletnek örvendhettek. Sokan akartak

közvetlen fizikai közelségükbe kerülni, ezért aztán az ezeket őrző templomokat igen nagy számban keresték fel.

Kevesebben jutottak viszont már el olyan távolabbi helyekre, mint a spanyolországi Compostela, vagy az írországi Szent Párik purgatórium. Említ viszont három olyan külhoni kegyhelyet, amelyek szinte magyar

Száz éve született

Bossányi Ervin

Száz évvel ezelőtt, 1891. március 3-án született Regőcén (ma Jugoszlávia, Rigyica), öt éves korától Pesten, 19 éves korától külföldön élt, de 81 évesen így írt Bossányi Ervin: „...Baja, Szeremle, Sükösd, Decs, Báta, Ócsény, Hercegszántó az én igazi otthonom, amelyekhez hű maradtam, bárhová és bárhogyan is sodort a sors. Csaknem minden szünidőmet ott töltöttem rokonaimnál és barátaimnál. Gyermekkori és ifjúkori emlékeim életre kelve festményekké válva becsülettel szolgálták úgy műzsámat, mint embertársaimat. Így az igazán fontos lelki kapcsolatok mindig épségben maradtak... távollétem... szakadást nem okozott.” Mint fiatal festőnövendék már 1907-ben Itáliát járta Szobotka Imrével, akivel egy életre szóló barátság kötötte össze. Együtt mentek Párizsba 1910-ben, ahol többet járt múzeumokba, mint a Julian Akadémiára. Itt ismerkedett meg a perzsa, indiai, kínai és japán művészettel, melyek hatása későbbi művein is érződik. A középkori üvegablakok adják az indítékot későbbi tevékenységéhez. Az I. világháború is Franciaországban érte őket, s mint idegen ál-

lampolgárok évekig internálva voltak.

1919-ben hazatért, de az erősödő antiszemitizmus miatt Németországba emigrált, és Lübeckben telepedett le, ahol bátyja, Károly, mint kertépítő mérnök dolgozott. Sokoldalú művész, aki a festés mellett bútort, kandallót, kerámia faliképet, kandelábert, stb. tervezett, és kivitelezett. A régi mesterek hagyományát követve maga készíti el a "szakipari munkákat" is.

1929-től 1934-ig Hamburgban dolgozott, s most már színes üvegablakokat is készített. Még a kemencét is maga építette, melyben az üvegszemeket olvasztotta.

A fasizmus előretörése miatt 1934-ben Angliába költözött zongoraművész feleségével és 10 éves fiával. Neve már ismert volt a nemzetközi művészvilágban. A háború kitöréséig több ízben hazalátogatott, s újra bejárta ifjúkorának színtereit, a Baja környéki falvakat is. Évtizedek múlva festett képein még mindig megjelennek a hazai motívumok.

A háború alatt több üvegablakot tervezett és készített el, melyeket katedrálisokba építettek

Bossányi Ervin születésének 100. évfordulójára 1991. március 15-én emlékkiállítás nyílik a Türr István Múzeum földszinti kiállítótermében. Megtekinthető június 30-ig, naponta 10-től 18 óráig. Hétfő szünnap.

be, de az egyiket a londoni Tate Gallery előcsarnokában csodálhatjuk meg.

1951-ben látogatott újra haza, és akkor ajánlatot tett, egy üvegfestészeti mesteriskola létesítésére Budapesten. Haláláig fájlatá a minisztérium rideg visszautasítását, miszerint a szocialista építészetnek nincs szüksége színes üvegablakokra.

Miközben Amerikába a Washingtoni székesegyház és több délafrikai templom részére készít el ablakokat, s indiai megrendelésre is tervez, idehaza szinte megfeledkeznek róla, a Művészeti Lexikon is csak rövi-

den emlékezik meg, de nevét hibásan írják.

1972-ben véletlenül tudomására jutott, hogy a bajai múzeum három ifjúkori festményét őrzi. Nyolc oldalas levelet írt -ennyi idő után is hibátlan magyarsággal és helyesírással! -, bemutatkozott, ismertette pályafutását, terveit, és örömet fejezte ki, hogy fogadott szülővárosának múzeumában néhány művét őrzi. Három éven át jöttek a hosszú levelek, küldött róla szó-ló újságkivágásokat, reprodukciókat, jól volt tájékozódva a magyar viszonyokról.

1975. július 11-én, 84 éves korában teljes szellemi frissességét megőrizve, Londonban hűnyt el váratlanul.

A kapcsolat mégsem szakadt meg. Fia, Jo Bossányi folytatta a levelezést, és felajánlotta, hogy a hagyatékából szívesen kölcsönöz egy kiállításra való anyagot, sőt a bajai múzeumnak ajándékozna is egy reprezentatív kollekciót. Mint írta, édesapja mindig szeretett volna Magyarországon bemutatkozni munkáival. Az 1979-es oxfordi életmű kiállítás után 1980 tavaszán Budapesten a Nemzeti Galériában, nyáron pedig Baján került megrendezésre ez a kiállítás. Lebontása után a képek jelentős része ajándék formájában itt maradt, sőt a következő évben további rajzokat, akvarelleket kaptunk, nem is említve a reprodukciók sokaságát.

folytatás a 18. oldalon

nemzeti búcsújáráshelynek számítanak, ezek a németországi Aachen, az ausztriai

Marizell és a lengyel Czeszochowa.

Ennyi megalapozás után találkozunk hazai kegyhelyeink leírásával. A települések sorrendjében ábécé szerint haladva Andocs után másodikként következik Baja-Máriakönyve (Vodica), mint „Bácska népeinek búcsújáráshelye.”

A helyhez kapcsolódó két legendaváltozat mindegyikének megvan a maga sajátos érdekessége; az egyik szerint ugyanis a

fán függő Mária-képről aláhulló könnycseppek fakasztották a forrást, míg a másik szerint a bajba került szerb és magyar diákok errefelé vezető útjában felfedezte a fán függő Mária-képet. Máriához fohászokodva azután sikerült megmenekülniük. Amikor azután a fa közelében két forrást pillantottak meg, megfogadták, hogy a forrásokat ki-ki a saját vallása szerinti Mária tiszteletére szenteli. Ezt követi egy rövid ismertetés a kápolnaépítés körülményeiről, valamint a kegykép művészettörténeti vonatkozásairól. Nem mulasztja el

megemlíteni a szerző, hogy „A világ zajától távoli, szép természeti környezetben lévő kegyhely alkalmas a lelki elmélyedésre.” Majd ismerteti néhány sorban városunk szakrális jellegű látnivalóit, a megközelítési lehetőséget és szálláslehetőséget is.

A kiadvány értéke inkább turisztikai jellegében, illetve a témában rejlő preevangelizációs szándékban fedezhető fel.

Bán László

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

keretében működő Numizmatikai Társulat nemrég tartotta három évenként esedékes tisztújító közgyűlését, amelyen

ÚJRA

megválasztotta alelnökévé KÖHEGYI MIHÁLYT, a Türr István Múzeum igazgatóját.

folytatás a 17. oldalról

Bossányi Ervin a magyarországi falvakat járva nemcsak festett, hanem főleg szőtteket, hímzéseket, ruhadarabokat is gyűjtött, s ezt londoni műtermében őrizte. Jo Bossányi megküldte a gyűjtemény jegyzékét és fényképeit, ennek alapján kiválogattuk a bajakörnyéki tárgyakat, s a Néprajzi Múzeummal egyetértésben úgy határozunk, hogy a többit a British Múzeum kapja meg, melynek magyar anyaga nagyon csekély.

A windsori kastélyban rendezett kiállításon zajlott le az ünnepélyes átadás, mikor a két múzeum átvette a hagyatékot. E népművészeti gyűjteménynek a jelentőségét növeli, hogy Bossányi még azokban az években szerezte meg ezeket a szőtteket, hímzéseket, mikor a bajai múzeum nem is létezett, tehát olyan régi emlékeket mentett meg, melyek ma már alig találhatók.

Az évforduló kapcsán olyan művészre emlékezünk, aki -bár életének javarésztét külföldön töltötte - mindvégig megmaradt magyarnak, s haláláig bajainak vallotta magát. Most, amikor napirenden van bizonyos utcanevek megváltoztatása, jó alkalom kínálkozik arra, hogy Bossányi Ervinről utcát nevezzen el a város. Megérdemelné.

Solymos Ede

A BAJAI KÁBELRÁDIÓ MEGKEZDTE ADÁSÁT.

Minden szombaton
13-14 óra között
fogható a

106 mH-en
vagy a
TV. képűjság
hangjaként.

Vállalkozók, iparosok, kereskedők
KISÁLLOMÁS ÜZLETKÖZPONT
ÉPÍTÉSÉHEZ
TÁRSAKAT KERESSEK.
BAJÁN a Lökert-sori 10.000 fős
lakónegyed
ELLÁTATLAN CENTRUMÁBAN,
kereskedelmi, szolgáltató üzleteket,
iparos műhelyeket
TERVEZEK, ÉPÍTEK.
Jelentkezni lehet:
MÉRNÖKI IRODA
6500 Baja, Szt. Antal u. 24/a
BARNA GYÖRGY
Telefon: 79/21-316

A „BÁCSKA” EGYESÜLET

Február 15-én tartotta meg a jóváhagyott Alapszabály alapján a Német Kulturális Egyesület első, alakuló ülését. A vezetőség tagjai: Glasenhardt János, elnökh., titkár, Simon Zoltán elnökh., Butterer Péter, Dr. Koch György, Manz József, Müller József és Dr. Szettele Fülöp. A vezetőség részleteiben megállapodott az egyesület munkaterületeiben.

– A német nyelvet oktató pedagógusok csoportja a nyelvoktatás kérdéseivel és külön csoportos német nyelvoktatással foglalkozik.

– Az orvosok csoportja a szociális gondok megoldását tartja szem előtt és előadásokat tart.

– A három tánccsoport és a két énekkar az egyesület rendezvényein szerepel.

Város lett a faluból. Bajaszentistván község Baja városához való beolvastásáról szóló törvényt úgy az országgyűlés, mint az országgyűlés felsőháza elfogadta. 1930. október 31-én, pénteken ünnepélyes aktus kíséretében megtörtént az átcsatolás.

FOTÓ: CSAPLÁROS BÉLA

NÉMET KULTURÁLIS VEZETŐSÉGI ÜLÉSÉRŐL

– A Lenau-Klub is támogatja munkánkat.

– Nyugdíjas Klubot hozunk létre férfiak és nők részére.

– Az Ifj. Csoport a fiatalok érdeklődési körét fogja át és előkészíti őket az egyesületi tagságra.

– Az egyesület fontos feladatának tekinti a német népi kultúrkincs felkutatását, gyűjtését, a hagyományok ápolását és könyvekben való megőrzését.

– Az egyesület évenként egyszer bált rendez a bajai és a környék németajkú lakossága számára.

– A férfiak részére és szórakoztatására egy tekepályáról gondoskodunk.

– Az NSZK-beli, osztrák és más hasonló nyugati szervezetekkel kapcsolatot teremtünk.

– Az egyesület beépül a Baja-Waiblingen partneri kapcsolat munkájába.

– Az egyesület jogtanácsosa, Dr. Koch György, hétfőtől-péntekig 8-16 óra között a tagoknak ingyenes jogi tanácsot ad.

Baja városnak szüksége lehet egy jól működő, színvonalas kulturális közösségre, amely magában foglalhat számtalan irányzatot és elképzelést. Fontos számunkra a társadalmi háttér megteremtése, különben elszigeteltnek és gyökértelesen tünhetünk fel itthon és külföldön egyaránt. Egyesületünkbe bárki beléphet, aki célkitűzéseinkkel egyetért.

Dr. Schwalm Pál
az egyesület elnöke

Borotai kulákok voltak

1951. január 1. éjjel fél kettő. Borotán vagyunk, nem messze Bajától. A faluban megjelennek az Államvédelmi Hatóság piros tagkönyves pribékjei. Bezörgetnek hét házba, a gazduramat keresik. Öt „kulákokat” begyűjtenek, kettőnek sikerül egérutat nyerni a kertek alatt. Ilcsikéknél volt némi lövöldözés, egyébként síri csend. A begyűjtött férfiak a „beismerő tanuvallomások” alapján 10-12 évi börtönt kaptak és sorsuk ezután már símán ment. Dolgoztak a bányában és közben múlt az idő, csökkentek a börtönévek. A faluban is csend lett. Vagy mégsem? A két szökevény után elkezdődött a „hajtóvadászat”. Az egyik szökevény Horvai (Herold) István a község pékje volt, aki csak nyolc hónapig élhetett az illegalitásban. 1951. október 30-án vagy november 1-jén egy helybéli „beépített” elárulta tartózkodási helyét és letartóztatása után ő is társaival együtt töltötte az 50-es évek első felét.

A másik eltűnt Horváth (Czorn) György, aki jelenleg Baja Ifjúság u. 32. sz. alatt lakik és a képen látható jelmezben 44 hónapig önként vállalta az illegalitást. Ez idő zömét lakásán egy elfalazott térben élte le állandó rettegésben, ideg feszültségben. A kopók rendszeresen felkeresték feleségét - aki éppen hogy megérkezett Ukrajnából, ahová az orosz armádia vitte malenkij robotra (kényszermunka), hogy kitanulja a szénbányászatot -, valamint Édesanyját, hogy a legkülönbözőbb testi- és lelki fenyegetésekkel szólásra bírják őket.

Egy alkalommal szintén Édesanyját vallatták, vették kezelésbe, és mivel az nem „köpött”, felakasztották. Az anyakönyvbe a „haláleset oka” rovatba ÖNÁKASZTÁS íródott. Azt mondják, hogy a cél szentesíti az eszközt. Ebben az esetben az akasztás volt az eszköz. Azt remélték

ugyanis a fejtűdászok, hogy a temetésre előjön rejtekhelyéről a keresett bűjdosó. Tévedtek, nem jött elő.

Ez a játék 44 hónapig tartott, amikor is Horváth György idegileg, fizikailag már annyira leépült, hogy nem tudta tovább elviselni bűjdosását. Feladta illegalitását és önként jelentkezett 1954. szeptember 24-én az ügyészségen. Öt napi vizsgálati fogság után elengedték és véget ért kálváriája. Édesanyja halála, az önként vállalt remete élete okozta lelki sérülését, depresszióját a mai napig sem heverte ki. Mint kisnyugdíjas ma is fél, lelki békéje nem tért még vissza.

Akiket letartóztattak:

Müller József
Szabó Mihály
Id. Ilcsik János
Ifj. Ilcsik János
Kiss György

Bírói ítéletük indoklása: „Államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való bűntett.” A leírt lövöldözés Ilcsikék házában történt, mert nem voltak hajlandók a nem hivatott vendégeket a lakásba beengedni. Az első lövések id. Ilcsik János karját megsebesítették, de az ajtók ezután sem nyíltak ki, mire a jövevények kézigránáttal kívánták az ajtót kinyitni. A bentiek ezek után már célszerűbbnek tartották megadni magukat.

Dr. Vágvolgyi Ferenc

Kérdések

Kalocsa Bélának ajánlom

Mondd,

micsoda madár az, aki
pengékből rak ágakra fészket?
Lázás, kofló testét szabdalja,
s maga sem érti az egészet.
Fészke acélos, vére csöppen
füvekre,
hull faragott tolla.

Mi lesz, ha roppan a tojáshéj?

Mondd,

mi lesz a fiókák sorsa?

B. Horváth István

„Legyünk gazdái szűkebb hazánknak”

Tovább folytatva városunk természeti környezetének hasznosításával kapcsolatos gondolataimat, két rövid távon megoldásra váró kérdéskört szeretnék vitára bocsájtani a Honpolgár hasábjain. Véleményem szerint a Türr-émlékmű környezetének rendbehozása valamennyiünk számára fontos kérdés. Különösen tavasszal, a Sugovica-parton végigsétálva gyermekeinkkel sokan meggyünk ki jó levegőt szívni a Türr-émlékműhöz. Sajnos ezt a levegőt a sóderszállító autók által felvert porfelhő, illetve kibocsájtott kipufogógázok az állandó szélmozgás ellenére szennyezik. A kellemetlen szaghatásról a városi szennyvíztisztító-telep gondoskodik, mely kedvezőtlen szélirány esetén hűsítő szennyvízpermettel is meg hinti a sétálókat. Valamennyiünk érdekében javaslom a sóderkirakó kitelepítését (pl. a híd fölé vagy Szeremle alá), valamint a gépjárműforgalom kitűltetését (természetesen a szennyvíztelep, a révdőrség és a csónakház igényeit kielégítő célfuvar kivételével). Sétány kialakítását az árvédelmi töltésen a galagonyásig. A galagonyás és a Bajcsy-Zsilinszky út találkozásánál parkolási lehetőség biztosítását. Mivel a szennyvíztisztító-telep kitelepítésének jelen viszonyok között reális finanszírozási lehetősége nincsen, így kellemetlen hatását csak mérsékelni lehet. Erre a célra tökéletesen megfelelő megoldás, ha a szennyvíztisztító-telep teljes területét többszintes védőfásítással szeparálják el a környezettől (ennek a szentjánosiak is örülnének). A védőfásítás talán még a tavasz beállta előtt megkezdhető. A fentiek megvalósítása már elviselhető feltételeket teremtené a Duna-parti sétára. Ha ivóvízről és szociális létesítményről is gondoskodnának és akadna egy ügyes vállalkozó, a ki egy büfé, fagyfaltozó létesíté-

sében fantáziát látna, akkor a Türr-émlékmű ismét a bajaiak kedvelt sétáló- és pihenőhelyévé válhatna.

A másik kérdéskörként a Petőfi-sziget jelenlegi állapotát és jövőjét javaslom megvitatni. Ifjúkorom emlékeként őrzöm a Petőfi-sziget kirakatba kiállított fantasztikus rendezési tervét (repülőtér, szállodák, uszodák, "meg amit akartok"). Ez az emlékem elevenedett fel bennem, amikor egy szombat délután végigjártam a szigetet, a fantasztikus álmokat összevetve a silány valósággal. Eszembe jutott, hogy osztálytársaimmal mennyi vicceset, nevetségeset találtunk a gigantikus tervekben, melyekből ez a szegényes, szomorú, nyomorult valóság született. Megvallom a séta során nem volt nevezhetnékem. Ugy tűnik a sziget kiárusításra került néhány vállalati nyaraló céljára, melyek szigorúan bekerítve, környezetük felszántva, vagy frissen fűvesítve díszelnek. Az elhanyagolt sportlétesítmények (focipályák, török-magyar játszópark) kopár környezetét is beépítettségnek véve már szinte semmi hely sincsen, mely a városunk érdekeit szolgáló idegenforgalmi létesítményekkel volna beépíthető. A Petőfi-sziget állapotának sürgős felülvizsgálatát javaslom, az aszfaltos úttól balra lévő területen véleményem szerint csak közcélú, megfelelő színvonalú, pihenést, sportolást, valamint idegenforgalmi célokat szolgáló létesítményeket szabad építeni. Pályázat alapján kell versenyeztetni azokat a szervezeteket, amelyek ezen a rendkívül értékes területen kívánnak beruházni. Továbbra is várom honpolgártársaim véleményét, ellenvéleményét közös dolgaink jobbítására. De ugyanígy várom önkormányzatunk határozott intézkedését is.

Petry József

Sokak kérésére közöljük, hogy hol vásárolható meg a Bajai Honpolgár:

- Skála Áruház
- Bácska Áruház
- Mateisz bolt / Eötvös u. 1. /
- Szabadság utcai élelmiszer bolt
- Bara ABC
- Bokodi úti ABC
- Bajaszentistváni ABC
- Mártonszállási úti ABC
- Kölcsey utcai ABC
- Finomposztóval szembeni élelmiszerbolt
- Lakótelepi ABC
- Könyvesbolt
- Könyvtár
- Makó könyvtár / Műv. Közp. /
- valamint Millunov Dániel

Árusainknak, terjesztőinknek ezúton mondunk köszönetet.

Dr. Buluk Alpár lemondott képviselő helyére az időszaki választás 1991. április 7-én, vasárnap lesz.

Üdvözljük a Jánoshalmán megjelenő Felső Bácska c. lapot A történelmi múltú újság hetente jelenik meg és Baján is kapható.

Elsőfizetőinktől elnézést kérünk a késedelmes kézbesítésért Ígérjük többet nem fordul elő.

Köszönjük Karsay Lehelnek, hogy nyomdahiabáinkra felhívta figyelmünket. Megpróbáljuk őket elkerülni.

Az utcanev változási javaslatokat köszönjük, a képviselőtestület rövidesen tárgyalja.

Az új telefon bekötéseket áprilisi számunkban közöljük. Kérjük, hogy a hibákat jelentsék be a 03. telefonon.

A szerk.

BAJAI HONPOLGÁR

üggetlen város- és környezetvédő lap

Megjelenik minden hónap első napján

Felelős szerkesztő:
Gyulavári József

A szerkesztőbizottság vezetője:

Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:

Kalocsa Béla

Dr. Lovas György

Nemes Gábor

Dr. Richnovszky Andor

Dr. Solymos Ede

Schmidt Antal

Kiadja az
Ortutay ÁMK.
és a BAJATON KFT.

Felelős kiadó:
Csiba Gyula

Készült a
COMPU-TYPO KFT.
nyomdájában.
Felelős vezető:
Csuvar Zoltán

Postacím: Baja, Pf. 345

SÜLLI HÍVÓGATÓ

Az 1991/92-es tanévben induló általános iskolai első osztályokról

KEDVES SZÜLŐK!

Szeretettel köszöntjük Önöket abból az alkalomból, hogy 6 éves gyermekük hamarosan megkezdí iskolai tanulmányait.

E kiadványunkkal – melyet általános iskoláink közösen állítottak össze – segíteni szeretnénk döntésüket abban, hogy melyik iskolába irassák be gyermeküket, melyik iskola „profilja”, lehetőségei, kínálata felel meg leginkább igényeiknek, elképzeléseiknek.

Ma már minden iskolánk „többet tud” a klasszikus általános iskolánál. Tagozatos oktatás, nyelvtanulási lehetőségek, a délutáni szabadidő eltöltésének számos formája teszi intézményeinket sajátos arculatúvá, egyénivé. Ezekről a specialitásokról a részletes ismertetőben szólnunk.

E bevezetőben engedjenek meg néhány általános információt is közreadni.

Az iskolák vezetői – ismerve az első évek sorsdöntő voltát a gyermek egész tanulmányi munkájában – az első - második osztályokban a kellő tapasztalattal, szakmai tudással és gyakorlattal rendelkező pedagógusokat bízzák meg a tanítói teendők ellátásával.

Az elmúlt tanévtől lehetőség van iskolán belül is a hitoktatásban való részvételre – minden vallás vonatkozásában.

Az első osztályokban számos olvasástanítási módszert alkalmaznak pedagógusaink. Ezek

részletes ismertetése nem feladata ezen tájékoztatónak, de intézményeink készséggel adnak tájékoztatót a módszerek lényegi vonásairól az érdeklődőknek.

Reméljük, hogy az alábbi tájékoztató segít abban, hogy közelebbről is megismertesse Önnel városunk alsófokú oktatási intézményeit, s megfelelő információt tartalmaz döntésük meghozatalához.

Minden kedves Szülőnek és gyermeknek sikeres választást, eredményes tanulmányi munkát kívánunk a Polgármesteri Hivatal Humán Szolgáltatások Osz-

tálya és általános iskolái nevében.

TUDNIVALÓK A BEISKOLÁZÁSRÓL:

A beiratkozás időpontja:

– '91. április 24. / szerda /
8-18 óráig

– '91. április 25. / csütörtök /
8-18 óráig

E két napon a város valamennyi általános iskolája ügyeletet tart.

A beiskolázás módja:

– A beiratkozás a Polgármesteri Hivatal Humán Szolgáltatások Osztálya által megállapított körzethatárok szerint történik. / körzetek ld. a mellékletben /

– Az általános iskola a körzetekben lakó gyerekeket köteles felvenni, ha a szülő ezt igényli.

– Amennyiben a szülő különböző okokból nem a körzeten illetékes iskolába szeretné gyermekét beiratni, annak feltételeiről első fokon az érintett iskola igazgatója, másodfokon a Polgármesteri Hivatal dönt.

Tagozatos felvételekre az óvónők kísérik el a gyerekeket az iskolák által megadott időpontban.

Beiratáshoz szükséges:

– személyi igazolvány, gyermek anyakönyvi kivonata
– óvodai szakvélemény / óvodától kapják /

Tisztelettel: Kling József

Polgármesteri Hivatal Humán Szolgáltatások Osztálya mb. vezetője

ISKOLAI KÖRZETEK AZ 1991/92-ES TANÉVBEN

József Attila Általános Iskola

Ady Endre, Apród, Arasz, Arató, Árok, Bacsó Béla, Bajnok, Baka, Balassa, Boglya, Borz, Család, Csávoly, Csendes, Csokonai, Csók István, Diófa, Dombos, Dömötör, Egyetértés, Epreskert, Eszperantó, Éber Sándor, Fácán, Faluvég, Farkas, Fehér, Garibaldi, Gyalog, Hársfa, Jávorka Sándor, Jelky András, Juhász Gyula, Kalász, Kállai Éva, Kaszás, Kenderes, Kulich Gyula, Malom utcák, Mártonszállási út (páratlan), Marján József tér, Mányoki Ádám, Mátara, Mező, Móricz Zsigmond (páratlan), Munkás, Nyárfa, Nyirfa, Otthon, Perczel, Pipacs, Poch Nándor, Radnóti Miklós, Rudnay Gyula, Sarló, Somogyi Béla, Stromfeld Aurél utcák, Szegedi út (a vasúti átjárótól) Szántó, Szekér, Szénás, Szentgyörgyi Albert, Széphegyi Benő, Szondi, Szőnyi István, Tavasz, Tigris, Tornyai János, Tóth Kálmán (páratlan), Török (a vasúttól), Úttörő, Vajda János, Varga István, Vasút sor, Vasvári Pál (páros), Világos, Zeleszkó Benjámin utcák, Tanya III. körzet.

Központi Általános Iskola

Alkotmány, Attila u., Babits Mihály, Bathyány Lajos, Bayer János, Beloiannis, Damjanich (páros oldal), Deák Ferenc, Drescher Ede, Felekiné, Galamb, Hűtőházi lakóházak, Ifjúság u. (a Nagy I. utcáig), Kígyó u., Kis u., Majakovszkij, Mészáros Lázár, Nagy István, Ósz, Petőfi Sándor, (31-től 102-ig.), Porkony János, Puskin, Roosevelt tér, Szalvai Mihály, Szamuely Tibor 1-től 54-ig, Szarvas

Gábor, Szabadság u. (a Damjanich utcáig), Zsivánovics u., IV. kerületi tanyák körzete.

Ortutay Általános Művelődési Központ

Dr. Alföldi József, Árpád utcák, Átrakodó út, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Bánki Donát, Csónak, Duna, Fáy András, Horgász, Jedlik Ányos, Kandó Kálmán, Knézy Pál, Kodály Zoltán, Kölcsey Ferenc (a 32-től a 112-ig), Malomrév, Molnár, Nagy András utcák, November 7 tér, Dr. Ortutay Gyula, Scheider Péter, Siska Ferenc, Sugovica sor, Szenes utca, Vajas sor, Varsa, Vásárhelyi Pál, Völgy utcák, Vörös tér, Ybl sétány, Zippernovszky Pál utca.

II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Alga Géza, dr. Aszalós Imre, Árvácska, Bara, Báthory István, Béla király, Bellosits Bálint, Bem József, Berczki Máté utcák, Bokodi út, Czifusz Ferenc, Csupor Gyula, Damjanich (páratlan oldal), Darázs, Dimitrov, Dália, Erdei Ferenc, Erdész, Erkel Ferenc, Fábik József, Fecske, Folcz Antal, Fürst Sándor, Hétház, Hild József, Holló, Homok, Hunyadi János, Ibolya, Ifjúság (Nagy István utcától), Jácint, Kakas, Kálmán király, Kálvária, Kereszt, Kilián György, Kinizsi, Kisállomás, Kisdobos, Kliegl József, Kocsis Pál, Komorov, Kökény utcák, Lőkert sor, Liget, Mathiasz János,

Meggyfa, Mészöly Gyula utcák, Monostori út, Muskátli, Népfuror, Orgona, Pacsirta, Pásztor, Pető, Platánfa, Rigó, Róka, Rózsa Ferenc, Sallai Imre, Scjönhercz Zoltán utcák, Szabadság út, (Damjanich utcától), Szamuely Tibor (56-tól), Szarka Ferenc, Szöllő, Tánczos György, Temesvár, Tessedik Sámuel, Tölgy, Vám, Viola utcák, Vöröskereszt tér, Wesselényi, Zrínyi utcák, Tanya V. körzet.

Dózsa György Általános Iskola

Akácós, Áchim András, Álmos, Babinacz Gyula, Bercsényi Miklós, Botond, Csaba, Csík, Előd, Dózsa György (a 100-as számtól), Dobó István, Hámán Kató, Hun, Jobbágy, Jurisich Miklós, Kákony, Kapisztrán, Karajkó János, Káposztáskert, Koppány, Korvin Ottó, Lehel, Lőrincz barát, Magyar utcák, Mártonszállási (páros oldal), Nádasdy, Nimród, Pandúr, Remete, Székely, Tass vezér, Táltos, Téglás, Templom utcák, Tanya I. körzet, Tanya II. körzet.

Eötvös József Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája

(Bezerédi út)

Állomás tér, Április 4 tér, Apponyi Albert, Arad, Arany János, Bartók Béla, Bartsch Samu utcák, Béke tér, Betlen Gábor, Bezerédi Pál, Bolgár, dr. Csanády György út (a vasúti felüljáróig),

Engels Frigyes, Eötvös József, Gaál Péter, Grassalkovich, Grauaug Ármán, Hattyú, Jókai Mór, József Attila, Kassa, Katona József, Kazinczy Ferenc, Keskeny, Kolozsvár, Kossuth Lajos, Kunfi Zsigmond utcák, Lenin tér, Liszt Ferenc, Martinovics Ignác utcák, Marx tér, Miklós, Móra Ferenc, Móricz Zsigmond (páros), Munkácsi Mihály, Német, Pázmány Péter, Perc, Péter-Pál, Petőfi Sándor (1-től 30-ig), Pozsony, Raktár, Rövid utcák, Ságvári Endre utcák, Ságvári Endre tér, Sarkantyú, Szabadka, Széchenyi István utcák, Szegedi út (a vasúti átjáróig), Tanácsköztársaság tér, Táncsics Mihály, Telcs Ede, Tinódi, Tóth Kálmán (páros oldal) utcák, Tóth Kálmán tér, Török (a vasútig), Türr István, Újvidék, Vörösmarty Mihály, Zenta, Zombor utcák.

Eötvös József Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája

(Bokányi Dezső u.)

Asztalos Sándor, Bajai Pál, Bokányi Dezső, Braun Éva, Budai Nagy Antal, Dankó Gábor, Fehérlő, Gárdonyi Ferenc, Gránátos, Hajósovics Sándor, Határ, Honvéd, Kádár, Kertész, Klapka György, Kölcsey Ferenc (30-ig), Kun Béla, Lówy Sándor, Madách Imre, Martos Flóra, Posztó, Rabata sándor, Rákóczi Ferenc, Reztét, Sas, Sirály, Sóház, Szent László, Sziplai Sándor, Tinusz Antal, Várkonyi Mihály, Zalka Máté, Zsák utcák.

**DÓZSA GYÖRGY ÁLTALÁNOS ISKOLA /Baja, Dózsa Gy. u. 131./
Tel.: 25-422 Igazgató: Mécs Erzsébet**

Az iskola a város északi részén, Bajaszentistvánon helyezkedik el. Tanulói létszámunk 500 fő, 17 tanulócsoporttal dolgozunk.

Iskolánk tanulóinak hat csoportban napközis, illetve 90 fő

részére menzaellátást tudunk biztosítani.

Az intézményben nemzetiségi / horvát-szerb / nyelvoktatás folyik a párhuzamos osztályok egyikében, heti 3-4 órában. Az

idei tanévtől a 8. osztály befejeztével a jobb képességű tanulók nyelvvizsgát tehetnek. Negyedik osztálytól kezdve más nyelvek tanulására is van lehetőség. A választék: angol orosz, illetve az 1992/93-as tanévtől kezdve

német. A nyelvek tanulása nemcsak a délelőtti órákban, hanem délutáni szakköri és fakultatív oktatás keretében is biztosított.

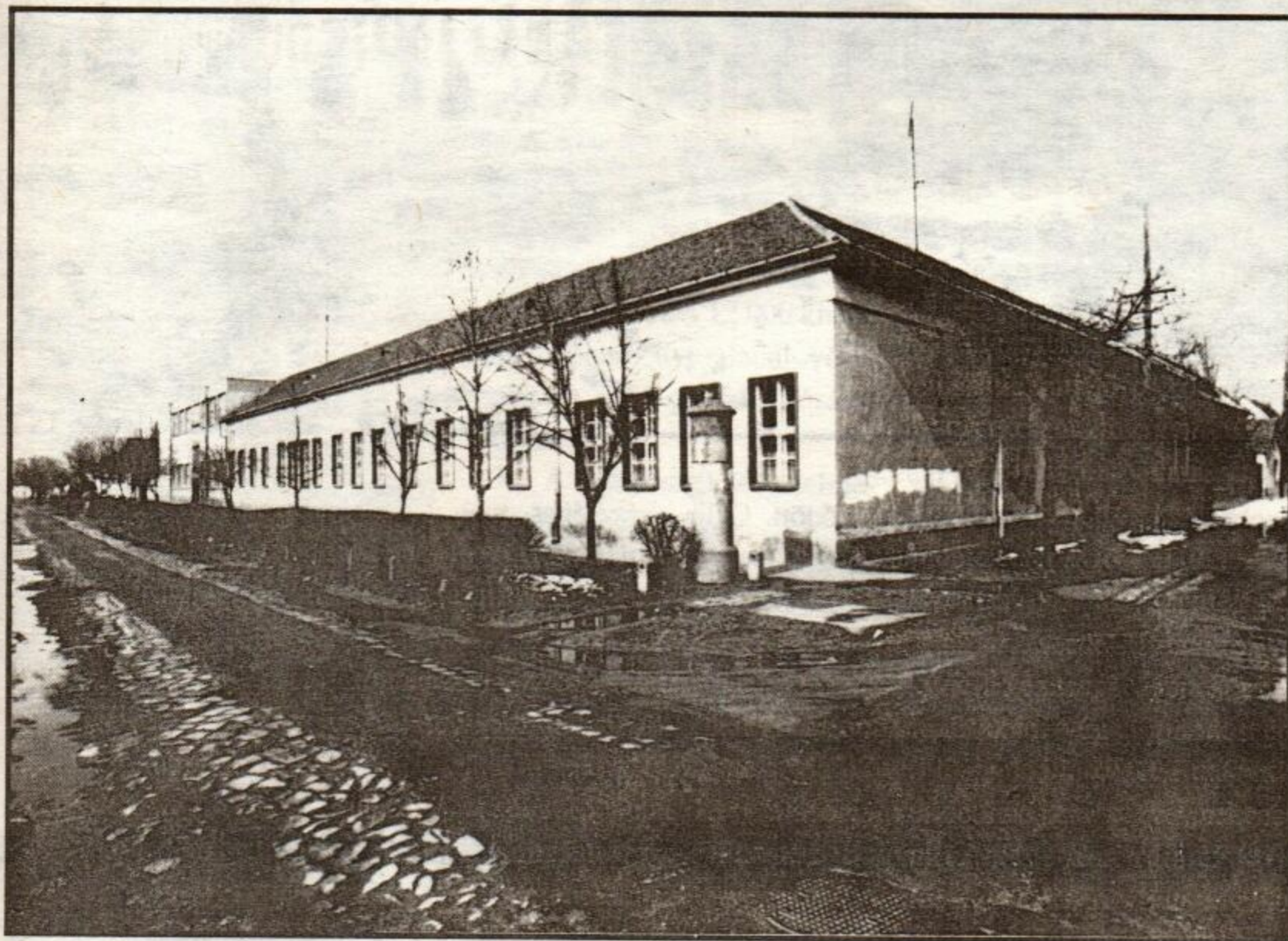
Az 1991/92-es tanévben ismételtén két első osztályt indítottunk:

- Az 1.a. osztályban normál tanrend szerint folyik az oktatás, az 1.b. osztályban a nemzetiségi nyelv tanítása folyik.

Lehetőségeinkhez képest segítjük a gyengébb képességű gyerekek felzárkóztatását korrepetálási órákon, illetve tantárgyi órák csoportbontásával.

Iskolánk tornateremmel rendelkezik, így téli időszakban valamennyi tanulócsoportnak tornatermi testnevelési órát tartunk.

A tanulók szabadidős tevékenységét segíti a kialakulóban lévő szabadidő központ, ahol a gyerekek érdeklődéséhez igazodva igyekszünk kielégíteni az igényeket / számítástechnika, videozás, táncanfolyam, klubfoglalkozások /.

**EÖTVÖS JÓZSEF TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA FELSŐVÁROSI GYAKORLÓ
ÁLTALÁNOS ISKOLÁJA /Baja, Bokányi D. u. 22./ Tel.: 25-817 Igazgató: dr. Kiss Zoltánné**

Intézményünk gyakorlóiskola, alsó tagozatunk valamennyi osztályában folyik a tanítójelöltek gyakorlati felkészítése.

Az oktató-nevelő munkát 16 tanulócsoportban / évfolyamonként 2-2 osztályban / jól felkészült, több éves gyakorlattal rendelkező pedagógusok irányítják.

A tervek szerint az 1991/92-es tanévben egy iskolaotthonos osztályt indítottunk, Kovács Attiláné és Tettinger Edéné vezetésével.

Normál tantervű első osztályunk szakvezető tanítója Krix Istvánné lesz.

Nyelvtanulásra már az első osztálytól kezdve lehetőséget biztosítunk, német nyelvből, heti egy órában. Harmadik osztálytól kezdve terveink szerint lehetőség nyílik az emelt óraszámú nyelvoktatásra.

Napközis ellátást mindenkinek biztosítunk, a hazajáró tanulók délutáni felkészítése érdek-

ben tanulószoba bevezetését tervezzük.

Iskolánkban két énekkar működik az alsó és felső tagozaton. A zeneiskolába járó tanulók gyakorlás céljára használhatják iskolánk hangszereit.

Az érdeklődő, jó képességű tanulók szakkörökön és fakultatív foglalkozásokon bővíthetik ismereteiket:

matematika, számítástechnika, nyelvművelés, rajz-vizuális képzés, dramatikus játék, kör-

nyezetvédelem, elsősegélynyújtás, gyermekápolás, gép-szerelés-kapbantartás, mezőgazdasági és háztartási ismeretek témakörben.

A testnevelés órákat jelenleg a Posta Sándor sportcsarnokban és a tornaszobánkban tartjuk, de iskolánk hamarosan tornateremmel bővül.

A beiratkozás után május hónapban az érintett szülők részére részletes tájékoztatást fogunk adni iskolánkról.

**EÖTVÖS JÓZSEF TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA GYAKORLÓ
ÁLTALÁNOS ISKOLÁJA /Baja Bezerédi u. 7./ Tel.: 25-444 Igazgató: dr. Cseh Béla**

Az Eötvös József Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája az 1990-ben bevezetett

helyi nevelési rendszere, illetve a korábban elvállalt, a magyar oktatásban alkalmazott előí-

rások szerint dolgozik. A következő tanévben három első osztályban tanulhatnak a gyerekek.

A szakvezető tanítók a következők:

1.a. osztály: Mihályfi Jánosné

Az 1-4. osztályokban – ahol a tanítójelöltek felkészítése is folyik – szakrendszerű a tanítás. Ebből az is következik, hogy a gyerekek a tanítás során sok felnőttel találkoznak. A kapcsolatokat nehezen teremtő gyerekek számára ez gondot jelenthet.

A helyi nevelési rendszer tantárgyai a következők:

1. Angol nyelv: első osztálytól valamennyi tanuló számára előkészítő szakasz, harmadik osztálytól a képességekhez igazodó emelt óraszámokban történik a nyelvtanulás. A különösen tehetségesek számára a 6. osztálytól újabb óraszámemelések következnek.

2. Informatika: második osztálytól valamennyi gyermek tanulja a tárgyat, 6. osztálytól emelt órással dolgozik tovább.

3. „Otthon és technika”: az 1-4., „háztartástan” az 5-8. osztályokban. A családi életre előkészítő tananyag igen sokrétű, néhány területen a fiúk és a lányok eltérő képzést kapnak.

4. Erkölcstan: az 5-8. osztá-

lyokban önálló tantárgyként szerepel. Az általánosan érvényes erkölcsi normákkal ismerkednek meg a tanulók.

5. A „magyar néprajz elemei” foglalkozási rendszer a napközis gyermekek számára szerve-

ződött. Célja egészséges, megértett és vállalt magyarságtudat kialakítása.

Az iskolánkba járó gyermekek szülei egyesületet alapítottak. A „Gyakorlós” Egyesület

tagjainak száma meghaladja a 200 főt. Az iskolai munkát igen sok formában segítik a szülők. Az egyesületi tagok havi 100,- Ft tagdíjat fizetnek, amelynek felhasználásáról maguk döntenek.

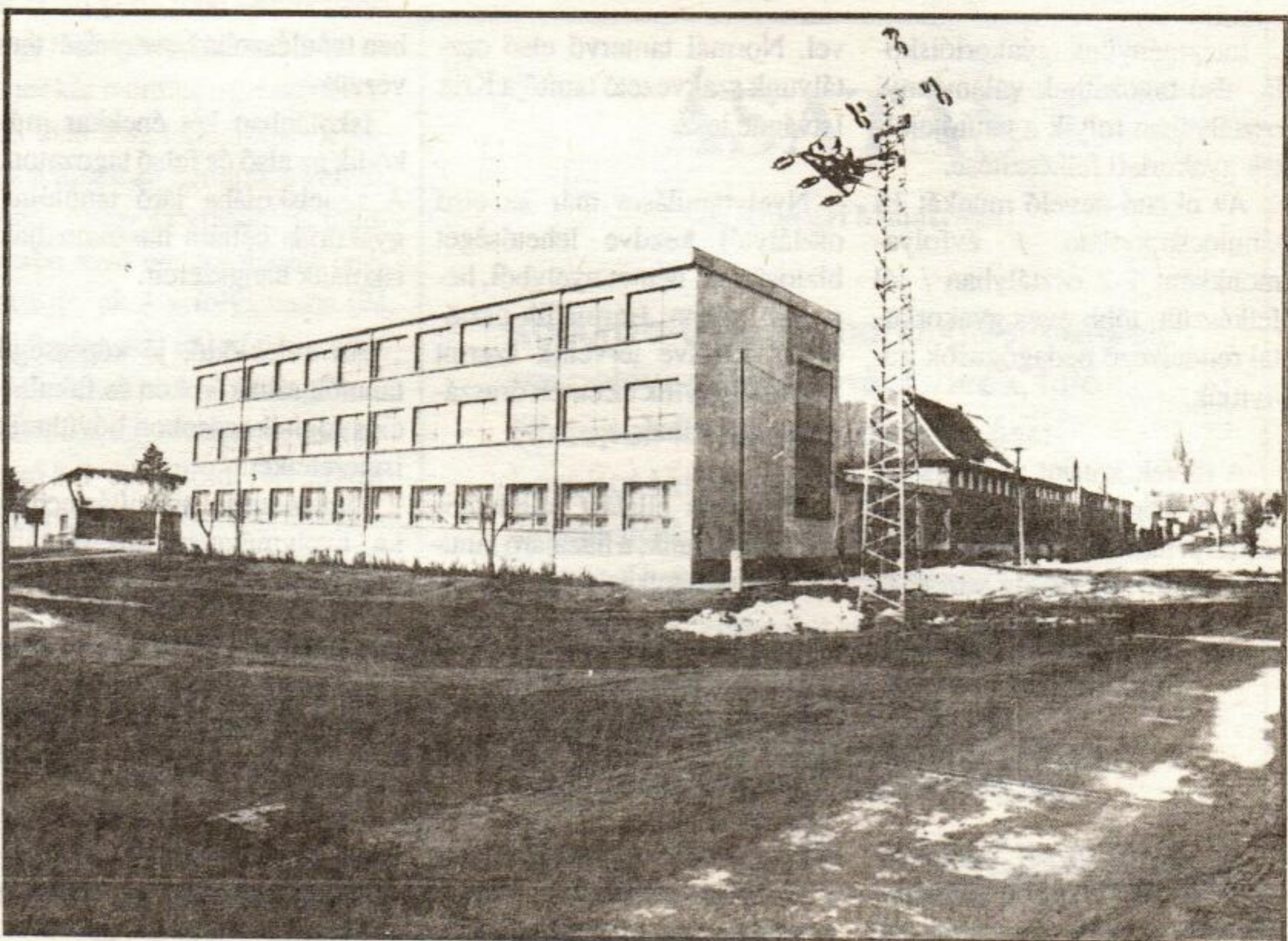
JÓZSEF ATTILA ÁLTALÁNOS ISKOLA / Baja, Malom u. 15./ Tel.: 24-045

Igazgató: dr. Kellner Róbertné

Tanulóink létszáma: 400-500 fő. 17 csoportban folyik a nevelés-oktatás.

Az osztályok általában 20-25 fősek.

Az alsó tagozatban a párhuzamos osztályok közül az egyik iskolaotthonos. Ebben a szervezési formában két nevelő foglalkozik a gyermekekkel, naponkénti váltással. Főleg az üzemekben, több műszakban dolgozó szülők igénye miatt működtetjük. Az egyenletes terhelés érdekében délelőtti folyamán közismereti tantárgyak / magyar, matematika, környezetismeret, stb. / és szabadidős tevékenységek váltogatják egymást. Délután kerül sor a házi feladatok elkészítésére, a gyakorlásra, valamint a készségtantárgyakra. A foglalkoztatás az egyéni igények szerint 16 vagy 17 óráig tart.

A másik osztályba járnak a napközisek, valamint a hazajáró tanulók. / A délutáni hagyományos napközit két csoportban működtetjük. /

Az 1991/92-es tanév várható elsős tanítónői: Berta Istvánné és Permai Ágnes.

A problémás, nehezen foglalkoztatható tanulók felzárkóztatására óraadóként fejlesztő pedagógust alkalmazunk.

Intézményünk sajátossága a tagozatos nyelvoktatás, valamint az egésznapos nevelést szolgáló klubnapközi, mely 4. osztálytól kezdődően az iskolaotthonra épül.

A klubnapközi feladata a tanulókkal való egyéni foglalkozás megvalósítása. Ezt kiscsoportos délutáni tanulással, különböző klubok, tanfolyamok szervezésével oldottuk meg, amelyet a napközit fizetni nem

tudó tanulók is igénybe vehetnek.

A nyelvoktatás keretén belül a 4. osztálytól angol, német, orosz nyelv közül választhatnak tanulónk. A nyelvoktatás csoportbontással, emelt óraszám-ban folyik.

Terveink között szerepel a nyelvoktatás bevezetése az alsó tagozatban is. Felsőbb évfolyamokon szeretnénk lehetővé tenni egy második idegen nyelv ta-

nulását is az érdeklődők számára.

A szülők és a gyerekek igénye alapján 7., 8. osztályban fakultációs csoportokat szervezünk. Az itt szerzett ismeretek a továbbtanulást készítik elő.

Iskolai könyvtárunkat függetlenített könyvtáros vezeti, tanulóinknak naponta nyílik lehetősége a könyvtár látogatására és kölcsönzésre.

**KÖZPONTI
ÁLTALÁNOS ISKOLA**
/Baja, Deák F. U. 11./
Tel.: 22-761 /
Igazgató:
Gombás László

Tanulóink száma a demográfiai hullámtól függően 680-720 között változik. évfolyamonként három tanulócsoporthat működtetünk:

- A. osztály: normál tantervű
Tanító várhatóan: Marancsikné Takács Margit

- B. osztály: német tagozatos
Szilaski Lászlóné

- C. osztály: testnevelés tagozatos
Benkő Miklósné

Alsó tagozatban a 3. és 4. osztályokban tantárgycsoportos oktatás folyik. Ennek lényege, hogy más-más nevelő tanítja a reál, a humán és készségtantárgyakat.

Speciális tanterv szerint tanuló osztályokról:

Testnevelés tagozat: óvodás korban történt előzetes képességvizsgálat alapján testnevelés tanterv szerint, emelt óraszám-ban történik az oktatás évfolyamonként egy-egy osztályban. A délelőtti tanítási órákat a délutáni edzések egészítik ki. A tanulók kötelező úszásoktatása a városi uszodában folyik. A testnevelés tantervű osztályok 4. osztálytól német nyelvet tanulnak. Második osztálytól kezdve nyel-

vi szakkörön vehetnek részt a német nyelv iránt érdeklődők.

A tagozatos felvételi időpontja: 1991. március 20. 9 óra. / óvodák hozzák a gyerekeket /

Német tagozat: Első osztálytól kezdve felkészülési lehetőség nyílik a német nyelv tanulására. Az 1. és 2. osztályban elért eredmények alapján a nyelvkészség figyelembe vételével történik meg ezután a kiválasztás a 3. osztálytól induló német tagozatra. Az osztályba jelentkezhetnek az iskola körzetén kívüli lakó gyerekek is korlátozott számban. Kérjük a szülőket, hogy 1991. március 31-ig jelezzék igényüket az iskolavezetésnél. / A felvételnél előnyben ré-

szesülnek azok, akik az óvodában már tanultak németet. /

Elő kívánjuk segíteni, hogy a jó képességű tanulónk a későbbiek során nyelvvizsgát tehesse- nek.

Amennyiben a tanuló nem tud megfelelni a tagozatos osztályok követelményeinek, úgy a normál tanterv szerint működő osztályban folytathatja tanulmányait. A normál tantervű osztályból pedig sikeres különbözeti vizsga esetén tagozatos osztályba kerülhet a jó képességekkel rendelkező tanuló.

Napközis férőhelyeink száma korlátozott. étkezési lehetőséget a napközint kívül is tudunk biztosítani.

Iskolában egyes évfolyamokon magyarból, matematikából, németből, testnevelésből csoportbontásban folyik az oktatás / 12-15 fő /.

Jelenlegi csoportbontásaink: 1-8. osztályban testnevelés, a tagozatos osztályokban, 3-8. osztályban német, a tagozatos osztályokban, 5-6. osztályban magyar, minden tanulócsoporthatban, 8. osztályban matematika, minden tanulócsoporthatban.

Tanulóink testi nevelését segíti elő, hogy a testnevelési órák egy részét a városi sportcsarnokban, illetve az uszodában tartathatjuk. Minden tanulócsoporthat valamennyi testnevelés óráját téli időszakban tornateremben tartjuk.

LISZT FERENC ÉNEK-ZENEI ÁLTALÁNOS ISKOLA
/Baja, Táncsics u. 12./ Tel.: 22-816 Mb. Igazgató: Pethő Attila

Az Ének-Zenei Általános Iskolában évfolyamonként egy-egy osztály működik. Ebben a tanévben 203 tanulónk van. Tanári karunk 16 pedagógus alkotja. Ez a kis létszám családias hangulatot kölcsönöz az iskolának, mindenki mindenkit ismer, a méretek a kisgyermek számára áttekinthetők. Osztálylétszámaink ideálisak: 23-27 fős tanulócsoportokkal dolgozunk.

A minden iskolában kötelező tananyag mellett az ének-zene tantárgyat a tagozatnak megfelelően emelt óraszámokban tanítjuk. A zenének a lélekre gyakorolt hatását, a nevelésben, jellemformálásban betöltött kiemelkedő szerepét már az ókori görögök is megfigyelték. A Kodály Zoltán ösztönzése nyomán létrejött ének-zenei iskolák ezt a nevelő, jellemformáló hatását nyújtják tanulóinknak.

A muzsika mélyebb megismerése gazdagítja a gyermek érzésvilágát. Fejlesztési esztétikai érzéküket, rendszerességre, logikus gondolkodásra neveli őket, s a zeneművészet mellett a társ művészetek iránti fogékonyságuk is fokozódik.

Elsődleges célunk a zeneértő, zenekedvelő emberek nevelése, de nagy hangsúlyt helyezünk a tehetséges gyerekek zenei to-

vábbtanulásának előkészítésére is. Az iskola kórusaiban / alsó és felső tagozatos / növendékeink megízlelhetik az alkotó munka fáradtságát és örömeit, elépések jóleső izgalmát és az együttéklés semmivel sem hasonlítható élményét. Az alsó tagozaton valamilyen tanulónk megtanul furulyázni, zeneiskolai tanulmányait 3. osztálytól kezdhetik meg valamilyen hangszeren. A hangszertanulás ajánlott, de nem kötelező.

Kötelező idegen nyelvként németet tanítunk harmadik osztálytól kezdődően.

Iskolánkban három napközis csoport működik.

Az iskolába felvételi meghallgatás után vesszük fel a gyerekeket a város egész területéről. Az első osztály tanítónője Rizsányi Ferencné lesz.

A meghallgatáson a gyermek-

ek zenei képességeiről, készségeiről tájékozódunk daléklés, valamint hallás- és ritmusgyakorlatok révén. Az alapkésztségek megléte feltétlenül szüksé-

ges, mert a szakosított tanterv követelményei csak így teljesíthetők. A meghallgatás időpontja: 1991. március 18. 9 óra. / óvodák szervezik a részvételt /

ORTUTAY GYULA ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT ÁLTALÁNOS ISKOLÁJA
/Baja, Ortutay u. 14./ Tel.: 25-229
Igazgató: Csiba Gyula

Az Ortutay Gyula Általános Művelődési Központ / OÁMK / – mint új típusú integrált intézmény – mintegy 12.000 fős újjvárosi vonzáskörzet centrumában működik.

Feladata több a hagyományos értelemben vett iskolánál, mivel a lakóközvet oktatási, kulturális, szellemi, szabadidős és sportcentrumává kíván válni.

Az OÁMK-ban óvoda / 200

fő /, általános iskola / 800 fő /, vizuális iskola / 100 fő /, könyvtár / 10.000 kötetes /, iskolagaléria / évi 10 kiállítás /, televideo kölcsönző, és 6-18 évesek oktatófilm médiatára / 500 film /, konditerem / szanunával, szoláriummal /, iskolabolt minden igényt kielégítő, önálló konyha / 800 adag / és sportlétesítmény / 6-22 óráig / működik.

Az intézménybe iratott több mint 800 gyermeket 34 tanuló-

csoportban és 19 napközis csoportban – közel 100 jól felkészült pedagógus neveli, oktatja.

A tanórán kívüli szabadidős tevékenységet és a vonzáskörzet művelődését – az igényeket és lehetőségeket egyeztetve – önálló közművelődési egység tervezi, szervezi, irányítja a nevelőtestület közreműködésével. Két újságot jelentetünk meg: Újjvárosi Diákszó és Baja Honpolgár címmel.

Az ismeret- és élményszerzés a délutáni szabadidőben 14 szakkör és 6 tanfolyam / angol, német, számítástechnika, sport, társastánc / biztosítja.

Az újjvárosi gyerekek, szülők

és nevelőtestület bánata, hogy a tanítás jelenleg még három épületben folyik.

„A” épület
/ dr. Ortutay u. 14. /
– 1. osztályosok
és a teljes felsőtagozat,

„B” épület
/ Kun Béla u. 6. /
– 3-4. osztályosok

„C” épület
/ Ságvári tér 2. /
– 2. osztályosok,
és a 3-4-es
„úszóosztályosok”.

Az OÁMK Általános Iskolája 1991 szeptemberében 4 első osztályt indít. A leendő első osztályosok tanulóit felkészült, nagy gyakorlattal rendelkező nevelők tanítják.

Osztály	Tagozat	Tanítók	Szervezeti keret	felv. id.
1.a.	–	Szuknovics Mária Leits Miklósné	napköziotthonos	–
1.b.	rajz	Somogyi Sándorné Schoblocher Sándorné	napköziotthonos	III. 25. 9.30 óra
1.c.	angol	Göldner Tiborné Szádeczky Attiláné	iskolaotthonos	III.26. 9.30 óra
1.d.	–	Jäger Istvánné Tibor Eteléné	iskolaotthonos	–

Az intézményben emelt óraszámokban, több ismeretet nyújtva, tagozatos formában tanítjuk az angol nyelvet, a rajzot, az úszást és a kajakkenuzást.

1. Angol tagozat:

Az első osztályunkban emelt óraszámokban / heti 3 óra / angol nyelvet tanítunk. Ez az osztály városi beiskolázású, vagyis ide várjuk azokat a gyerekeket –

körzethatár nélkül – akik már 1. osztálytól 8 éven át angol nyelvet akarnak tanulni.

A nyelvoktatás csoportbontásban, ideális 10-12 fős tanulói létszámmal folyik.

Ezen eltételek biztosítása mellett lehetőség van még alap, illetve középfokú nyelvvizsga letételére a 8. év folyamán.

2. Rajz tagozat:

Az első osztályunkban emelt óraszámokban / heti 3 / rajzoktatást indítunk – az előző évekhez hasonlóan – szakosított tantervű tantárgyként.

/Rajzszakos tanár végzi az oktatást!/. Ez az osztály is városi beiskolázású, vagyis ide várjuk azokat a gyerekeket – ugyancsak körzethatár nélkül – akik a képzőművészetet szeretik, érteni és művelni akarják 8 éven át.

3. tagozat:

Az OÁMK Általános Iskolája bázisiskolája a Vízügyi Spartacus SC-nek. Várjuk a város minden óvodájából azoknak a leendő elsős tanulóknak a jelentkezését, akik a Vízügyi Spartacus SC úszó- és kajak-kenu szakosztályában kívánnak sportolni.

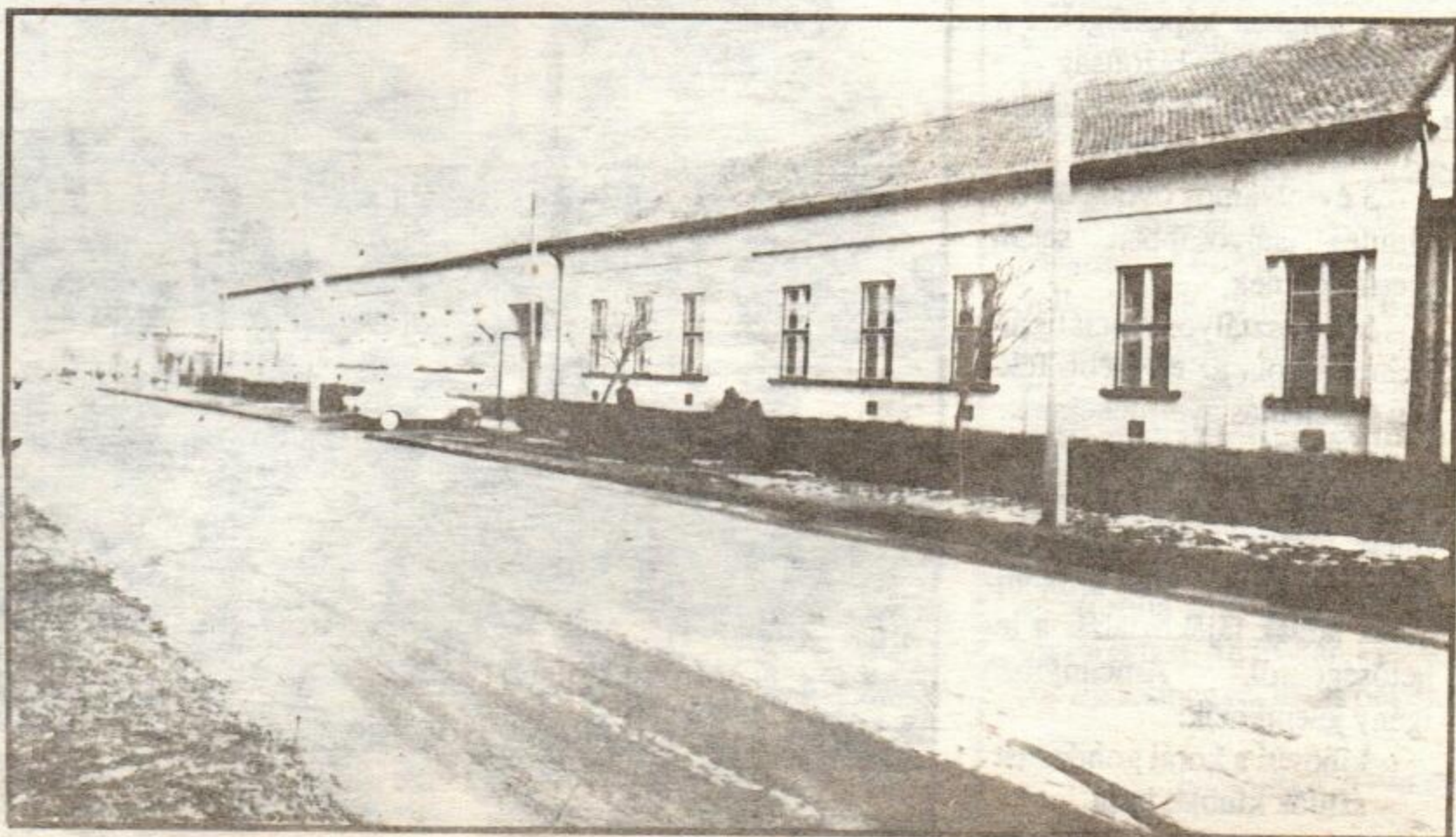

II. RÁKÓCZI FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA

/Baja, Szent Antal u. 60./ Tel.: 22-837 Igazgató: Máriy Jánosné

A II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola a város második legjobb iskolája. A tanítás két épületben folyik. A Vöröskereszt téren nyolc osztályos alsó tagozat, a Szt. Antal utcában öt alsós tanulócsoporton kívül 13 felsőtagozatos osztály működik. Tanulóink létszáma: 753 fő.

Iskolánkban német és szerbhorvát nemzetiségi nyelvoktatás folyik, ezért nyelvoktató osztályainkba a város egész területéről várjuk a szerbhorvát, illetve német nemzetiségű szülők gyermekeit. Tanulóink nemzetiségi nyelvét alsó tagozaton heti 4, felsőben heti 6-7 órában tanulják.

A nyelvoktatás 12-18 fős csoportokban folyik.

A normál tantervű osztályba járó tanulók 4. osztálytól németül, illetve angolul tanulhatnak. A tervek szerint három 1. osztályt indítunk, az osztálytanítók várhatóan a következők lesznek:

Bosnyák Imréné, Erdélyi Szilveszterné és Nagyné Bencsik Mária.

Az alsó tagozatos osztályok közül öt tanulócsoportban iskolaotthonos formában folyik az oktatás.

A szülők figyelmébe ajánljuk az iskolaotthonos oktatás mellett a napközit is.

A nemzetiségi nyelvek gyakorlását németországi és jugoszláviai iskolai testvérkapcsolatok segítik. A 8. osztály befeje-

zése után nyelvvizsga letételére mód van.

Iskolánk tanulói eredményesen szerepelnek különböző városi, megyei és országos szintű szaktárgyi és művészeti versenyeken.

Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon /Baja, Világos u. 18./ Telefonszáma: 22-599 Igazgató: Dr. Nagy Istvánné

Az emberek általában nem egyformák. A gyerekek sem. Vannak gyerekek, akik már a születés pillanatában eltérők, mások (ezt orvosok érzékelik), vannak akiken később látszik, hogy fejlődésük más, lassúbb, eltérő (ezt gyermekorvosok, védőnők, szülők érzékelik, óvodás korban az óvónők, kisiskolás korban a tanítók).

Szülőkben a felfedezés után ne a szégyenérzet váljék úrrá, ne a titkolódzás, hanem a segíteni akarás, a lehetőségek (a külső segítők) megkeresésére a cselekvés.

Kellő odafigyeléssel befolyásolható a fejlődés, fejleszthetők az elmaradt képességek, kialakíthatók, kompenzálhatók a hiányok. Az időben való segítség reményteljesebb.

Problémától függően érzékszervi (gyengén látó, gyengén halló, mozgás korlátozott), vagy érzelmileg (súlyosan, közepesen, vagy enyhébb fokban), esetleg halmozottan sérült gyerekekkel találkozhatunk.

A korai gondozás jelentőségének felismerése egyre általánosabbá válik. A szülőnek joga, lehetősége, de kötelessége is, hogy megtalálja segítőtársait:

Országos szinten:

Gyógypedagógiai Tanárképző

Főiskola Pszichológiai Intézete

Budapest,
Damjanich u. 41.-43.

Helyben:

– a tanulási képességeket a vizsgáló speciális bizottság

– a speciális általános iskola keretében korai gondozás

– 3 évfolyamos óvoda az értelmileg súlyosabban sérült gyermekeknek

– és a 8 osztályos speciális általános iskola az enyhébb fokban problémás gyermekeknek.

Az iskola dolgozói, szülők, patronálók "Egyesült út" egyesülete április 1.-től szülői tanácsadást tervez, ahol szakemberek adnak tájékoztatást a lehetőségekről. Amennyiben igény jelentkezik:

– kibővíti a korai gondozást
– szülők klubját indít.

Intézményünk megyei működtetésű. Mint a nevéből is kitűnik 3 egymásra épülő, de külön szervezeti egységben 3-17 éves korig foglalkoztatja az eltérő fejlődési ütemű, speciális megsegítést, egyéni fejlesztést igénylő gyermekeket.

Az óvodai részben gyógypedagógiai tanári végzettséggel is rendelkező óvónők, az általános iskolai részben tanítói végzettség mellett gyógypedagógiai tanári képesítést megszerző tanítók, gyógypedagógusok ill. szaktanárok tanítanak. Az ő munkájukat logopédus és gyógytornász egészíti ki.

A 3 éve elkészült, magas színvonalon felszerelt, igen szép belső kialakítású iskolában 8-10 fős osztályokban folyik a tanítás. Tananyaga, követelményei, módszerei a gyermek képességeihez igazodik: amire képes, amire szüksége van. Jelenleg 17 tanulócsoport és 10 napközis csoport működik.

Az általános iskolai része beiskolázása a tanulási képességeket vizsgáló bizottságon keresztül történik. Iskolarendszerünk nyitott: a 8. osztály befejezése után a tanuló képességeinek megfelelően tovább tanulhat, vagy az intézményen belül működő speciális szakiskolában szerezhet képesítést.

Az eltérő fejlődésű gyermekekre előbb (korai gondozás), más-képp, (speciális általános iskola) és tovább (speciális középfokú szakiskola) kell figyelniük, segíteniük őket.

